

Problém obchodních domů

I.

Nechci se dotýkat problému „obchodních domů“ jako otázky čistě hospodářské, která je více než sporná, avšak dnešní vývoj, který ostatně pokládán za přechodný, nutí k malé poznámce. Začalo to v Německu, kde vítězná nacionalistická revoluce našla v obchodních domech první objekt své ničivé vášně. Omylem byla agitace proti německým obchodním domům připisována antisemitismu; ten v ní hraje jen podružnou úlohu, jak je možno se dočíst u všech theoretiků národně sociálního hnutí, jimž jde o odstranění obchodních domů jakožto „vředu na zdravém hospodářském těle národním“. Opakuji, nejde mi o to, je-li toto stanovisko správné nebo ne, — z hlediska konsumenta je třeba bezpodmínečně přiznat obchodním domům jejich velký význam. Celé moderní hnutí pro systematické snižování cen, nejdůležitější fáze hromadné výroby, výchova lidí k vyššímu standardu konsumu, za to vše je z největší části děkovati obchodním domům. Zdemokratisování vnějšího obrazu evropského člověka ve smyslu setření rozdílů v šatech, popularisace většiny druhů zboží, které zpříjemňují život a jsou dnes (odmysleme si krizi) na dosah ruky všech vrstev obyvatelstva civilisovaných států, stalo se pomocí obchodních domů, které mají v různých státech různou lokální podobu, avšak všude stojí na stejném principu hromadného nákupu, laciných cen, velké publicity a propagačních dnů. Devadesát procent lidí, kteří v Německu táhli proti obchodním domům, děkují za svůj šat, obuv a za své zařízení bytu obchodním domům; byly-li to ženy, tedy je jich devadesátosm procent. Fakt, že móda přestala být exklusivním artiklem buržoasie, jest připsati k dobru obchodním domům. Umělé hedvábí by nebylo nikdy opustilo laboratoř německého a francouzského chemika, nebýt obchodních domů.

Ptáte se, je to však tak veliké štěstí? Nevím, a také není mou povinností to zkoumat. Snad odpověď na tuto otázku vám dá pohled na ulici velkého města, kde uvidíte ženy a muže vkusně a lépe oblečené, nežli před 30 léty. —st—

II.

Zřídka kdy vzbudil u nás který návrh zákona tak široký ohlas v interesované veřejnosti jako vládou právě projednávaný návrh zákona o obchodech s jednotkovými cenami. Dvě mínění — živnostníků a konsumentů — stojí proti sobě naprosto nesmiřitelně, a vláda, která připustila alespoň tolik, že řešení nebude provedeno zmocňovacím zákonem a že nebude mít zpětné platnosti, stojí před otázkou, která je politicky velmi obtížná. Obchodů s tak zv. jednotnými cenami v poslední době u nás přibývalo, třebaže jejich počet není nikterak hrozivý a vůbec nemůže být porovnáván s rozvojem těchto obchodů na př. ve Švýcarských nebo v Německu, nemluvě ovšem ani o Spojených státech. Celkem je u nás dnes, pokud máme možnost zjistit, 7 firem, které provádějí jednotkový obchod a které mají asi 30 filiálek. Je to TETA v Praze, která kooperuje se Sortimou a má v celku 7 filiálek, Ander a syn v Olomouci (ASO), která má 12 prodejen, firma JEP A s prodejny v Praze, Brně, Ústí n. L. a Teplicích, firma ARA v Praze (vlastně obchodní dům bez filiálek), firma UNITA

v Mor. Ostravě (podobně organisovaná jako ARA) a firma STAPA s 5 prodejny. Tento počet jistě není takový, aby mohl ohrozit desetitisíce živností, jak se často tvrdí. Ostatně je třeba upozorniti, že u nás vlastně pravých jednotkových firem, organisovaných po vzoru amerických Five and ten cents stores (Woolworth) není, protože snad s jedinou výjimkou firmy JEP A žádá z výše uvedených firem za jednotkové ceny neprodává.

Naše tak zv. jednotkové firmy jsou podobny spíše obchodním domům, ale jsou to obchodní domy en miniature, omezující se jenom na nejběžnější artikl. Ale snad právě v tom je jejich draždivost jak pro obecnost kupující, tak proti živnostníkům, kterým přebírají právě nejlákavější předměty běžného denního obchodu. Pouhá procházka některým z těchto domů nás o tom přesvědčí. Jde tu vlastně o jakýsi jarmark, kde se nabízejí vesměs drobné předměty denní potřeby v poměrně velmi malé výběru. Najdeme na stolicích vedle sebe předměty toaletní, materiál elektrotechnický, nejběžnější kusy pánského a dámského prádla... ale zbavíme-li se prvního dojmu množství, zjistíme, že v každém jednotlivém odvětví se nabízí jen zcela malý výběr, zpravidla pouze jediný druh. A v tom spočívá jedna z příčin láce těchto obchodů, ale také důvod nenávisti obchodníků a živnostníků. Jednotlivé domy vybírají si ze všech oborů právě takové zboží, které vykazuje nejrychlejší obrát, to jest nejběžnější předměty, které nikdy nezůstanou na skladě. Jednotkové domy nepracují s výběrem, s kvalitou, nýbrž se standardní potřebou, které odpovídá standardní zboží. Znamená to velmi nízký průměr, hrubou jakost, ale také velké množství a tedy nízkou cenu.

Nízká cena je umožněna hromadným nákupem. Tvrdí se, že jednotkové firmy kupují zboží v dražbách nebo tak zv. partie zboží poškozeneho a pod. Domníváme se, že toho není třeba, a víme o řadě případů, kde tyto firmy objednávají přímo u továren zboží. Je přirozené, že objednávka, znějící na desetitisíce kusů běžného artiklu, může počítat se značně nižší cenou, než odběr daleko menšího množství jednotlivým obchodníkem. Ale nízká cena je umožněna také nižší režii, která je dána organizací těchto obchodů. Stánek s toaletními potřebami vyžádá si v jednotkovém obchodním domě nanejvýše 5—6 čtvereč. metrů místa. Otop, světlo, generální režie, nájemné, daně atd. rozvrhují se na celý dům. Naproti tomu obchodník s toaletními potřebami, který prodává stejné zboží jako jednotkový dům, musí s tím vším počítat v kalkulaci prodeje každého kousku zboží. Tento obchodník bude mít ovšem na skladě daleko více druhů a nejrůznější kvality. Ale spočte-li si, co prodává, zjistí, že největší obrát připadá právě na tyto běžné druhy, které mu jednotkový obchod přebíral, kdežto zboží kvalitní, v němž leží peníze, má obrát daleko menší. To je podstata rozdílné kalkulace obou druhů obchodů. Je tu jistá obdoba konkurence auta železnicím: také autobus přebíral železnici vysoko tarifující kvalitní zátěž, na které se vydělává, a ponechal jí jen nízkou tarifující hromadnou dopravu.

Jednotkovým obchodům se vytýká, že v y s t a v o v á n í m zboží láká jí kupce k nákupům takového zboží, které by jinak nekoupil, a že je nabízejí v neobvyklé váze — prodávají na příklad 7 dkg sýra, ač se obvykle prodává jako minimum 10 dkg, likéry, vína, limonády atd. prodávají v lahvičkách třičtvrtlitrových a pod. Tato námitka ovšem nemůže být brána zcela vážně, protože nic nebrání obchodu, aby se přizpůsobil, cítil-li se dotčen. Fakt je, že regulérní obchod trpí namnoze vlastní liknavostí. Jdeme-li po Praze, zjistíme, že na 10 obchodů připadá nejméně 5, ne-li více, které nemají ve výkladních skříních označené zboží cenami a ceny jsou dnes největším lákadlem. Volná prohlídka zboží je sice formálně možná, ale prakticky nikoliv. Pařížské obchody docilují znamenitých obrátů právě tím, že jdou s běžným artiklem — před krám, do ulice. Punčochy snad nikdo ještě nekupoval v Paříži jinde, než ve stánku před obchodním domem. Vystavení zboží je lákadlem, to je nesporné, ale na druhé straně umožňuje prohlídka tohoto zboží volně se rozhodnout konsumentovi, zda chce nebo nechce koupit. Vejde-li do krámu, je rozhodnutí nekoupit už psychologicky těžší.

Jednotkové obchodní domy znamenají určitý novotyp obchodu, který nepřináší zdražení, nýbrž zlevnění. Po tomto zlevnění doba volá. Srovnáváme-li naše ceny velkoobchodní s cenami detailními, vynikne nám rozdíl velmi markantní. Také pan ministerský předseda několikrát zdůraznil nutnost nové organizace distribuce, aby se cena, kterou dostává výrobce a ona, kterou platí konsument, poněkud přiblížila v zájmu obou. Maloobchod si stěžuje, že jeho zisky jsou nepatrné. Je tomu vskutku tak. Zdražení, které doznává zboží meziobchodem, není způsobováno neúměrnými zisky, nýbrž množstvím. Máme meziobchod větší, než odpovídá struktuře našeho hospodářství. Padesát osob má uživit jednoho obchodníka! Je to možné jinak než vysokým procentem přírůžky k ceně?

Obáváme se, že osnova zákona o jednotkových cenách, i když by byla přijata ve své původní formě, nepřinese obchodníkům a živnostníkům ani zdaleka to, co od ní očekávají. Zákaz zřizování nových obchodů a věcného a místního rozšiřování týká se jen obchodů jednotkových — a nemůže se týkat zřizování nových obchodů vůbec. Osnova byla si vědoma toho, jak těžko je definovat jednotkový obchod a přijala německou definici, která ovšem je taková, že teprve judikatura může rozhodnout, zda bude na př. spatřovat v Baťových filiálkách obchody za jednotkové ceny, nebo nikoli. (Baťa přece neprodává jen obuv, nýbrž i punčochy, pneumatiky, gumové zboží, hračky a j.) Pakliže nikoli, otevírá se ovšem široké pole působnosti každému novému obchodnímu domu, který nebude prodávat právě za jednu, dvě, pět a deset Kč, nýbrž tak jako prodávají dnes všechny zprvu jmenované obchodní domy za ceny, odstupňované od 50 hal. až do 100 Kč i více.

Obchody s jednotkovými cenami, resp. obchodní domy jsou novou formou obchodního podnikání. Brzdit rozvoj této formy, pro kterou mluví vývoj, je podle našeho skromného osudu nemožné. Obchod, který stojí a stál dosud vždy na stanovisku volné soutěže, který si zle stěžuje na syndikáty, domáhá se náhle zásahu státní autority na omezení volné soutěže. Bylo by správné, kdyby volal po státní autoritě na zamezení nekalé soutěže, pakliže takovou u jednotkových domů zjistí. To platí zejména o ustanoveních sociálních a o živnostenské kontrole. Jinak ovšem bude těžko rozhodnout, zda obchod, budovaný s větším základem kapitálovým, má či nemá být posuzován podle nového zákona. Při úzkoprsé praxi by zákon, zaručující v el m i v ý n o s n ý m o n o p o l podnikům už exi-

stujícím, mohl se státi brzdou každé racionalisace distribučního procesu. V typické českém hokynářství přece nemůžeme spatřovat vrchol obchodnické organizace! Jistě je správné, že se volá po tom, aby povolování podobných podniků bylo vázáno na přísné podmínky, pokud jde o domácí původ kapitálu a o státní příslušnost osob, které se o provozování obchodů ucházejí. Leč generelní zákaz, byť i časově omezený, je prakticky bezúčinný. Leč bychom zavedli cechovní soustavu a vázali zřízení každého obchodu na koncesi.

V. S.

(Poznámka redakce. K těmto dvěma projevům, které po věcné stránce mají jistě pravdu, je třeba doslovu i s politického hlediska, hlavně proto, že vláda se nepochybně bude rozhodovat také podle politických zájmů. Nevyslovující ještě svého vlastního názoru, charakterisujeme aspoň politický problém, který vzniká, a který vláda jistě nenechá bez povšimnutí. Jako v Německu rozšíření obchodních domů zahrnovalo drobné živnostníky a obchodníky do zuřivé opozice a pomohlo k vítězství Hitlerovi, tak také u nás politické následky obchodních domů, ačkoliv hospodářsky jsou prospěšné, mohly by být nedobré a vrhnout početnou část středního stavu do prudké opozice proti systému. To není věc, kterou v době politické krise by bylo dovoleno úplně přehlížet. Vláda bude se musit rozhodnout mezi zřejmým prospěchem konsumenta a politickými pochybnostmi. Je zcela možno, že politické zájmy také tu, jako již několikrát, se ukáží býti brzdou hospodářského pokroku. Všechny výhody obchodních domů jsou nám jasny, ale nemohli bychom zalívat vládu, kdyby se zřetelem na abnormální dobu uvažovala také o politické stránce tohoto zjevu.)

poznámky

Na scénu přichází třetí

Kdo sleduje diskusi o tom, jak to vlastně bylo 28. října 1918, poznává, že na scénu stále zřetelněji vystupuje třetí, o kterém se až dosud velmi málo mluvilo. Až dosud se na jednu miskou dával odboj zahraniční, na druhou odboj domácí. Vážky pak začasťe nedržel historik, kterému šlo o vyložení, jak to vlastně bylo, ale člověk stranicky zaujatě hledící, aby miska, na níž jest domácí odboj, šla před očima čtenáře hodně dolů, jako miska s obsahem těžším. Tím třetím, který tu vystupuje a jehož role jest nyní zjišťována, jest lid a to v poslední fázi lid na Václavském náměstí, který ze zpráv si učinil vlastní úsudek a šel pak vlastním pořádkem; nešlo tu o lidovou akci, která by byla odezvou a výrazem toho, co mezi tím jednali ti, kteří jsou jmenováni v souvislosti s tím, co se sběhlo 28. října, před tím a po té, ale jde tu o akci zcela samostatnou, která naopak postavila domácí politiky před hotový fakt a dala tak zhruba směrnice pro jejich postup v nejbližších dnech. Jest dobře, že pečlivý rozbor toho, jak to bylo 28. října, přichází s tímto třetím na scénu; odpovídá to situaci, jaká tehdy byla, a přispívá to k věrnosti obrazu. Ti, kteří o to usilují, nemají práci lehkou, neboť jejich noznatky narážejí na odpor těch, kteří historii 28. října přibarvili podle potřeb stran a zejména jednotlivců. O podíl na 28. říjnu hlásí se tedy třetí. Lid pražský a lid český. Jaký vztah měl tento činitel ex post, ne však pro i pravdě objeovaný k těm činitelům, kteří oři hovoroch o 28. říjnu jsou uváděni? Aktivní role tohoto lidu: nezačíná teprve 28. října. Vystupuje silně již před tím. A sotva lze říci, že tento třetí souhlasil s tím, co dělala tehdejší oficiální politika. Tento lid nemohl promluvit dříve ale v projevu českých spisovatelů možno spatřovati tlumočení jeho vůle. A nebyli ještě tehdy dosti četní politikové, kteří volali tehdy: páni spisovatelé, neplette se nám do naší práce, jako my se nepletme do vaší? Sympatie tohoto lidu byly na straně druhé, a nesporně zprávy o zahraničním odboji posilovaly akci tohoto lidu. V slavnostech Národního divadla jest již jasné slyšet, jak práce zahraničního odboje přispěla k národně politickému

zradikalizování lidu. Ti, kteří ze stranických důvodů nekreslí roli domácího odboje vždy podle pravdy, neradi vidí, že tu vystupuje tento třetí, zejména když cítí, že to nejde jen tak, vměstnati ho do schema, které si vytvořili a které ne vždy se kryje se skutečností, s tím, jak to bylo. Bez této účasti mas nelze vysvětliti mnohé, co se stalo kolem 28. října. Skutečnost, že při tom tento lid nebyl jen vedeným, ale iniciátorem a činitelem, který podceňoval akce jednotlivců, nebude příjemná mnohým, kteří tuto historii sledují stranickými brýlemi. Ale ukazuje se, že na konec přece jen se ukáže, jak to bylo.

V. G.

Loyální Němci

Těm, kdo se nám vysmívali, protože jsme projevili uspokojení nad loyálními projevy československých Němců u příležitosti letošního 28. října, připomínáme nový projev, jež učinil tentokrát předseda německé evangelické církve v Československu dr. Wehrenpennig. Na schůzi „Aliance pro přátelství národů prostřednictvím církví“ prohlásil dr. Wehrenpennig (podle „Práva lidu“ z 3. prosince), že Československo je nejen zeměpisnou, nýbrž i kulturní a ideovou jednotou, jež nesmí být roztržena. Němečtí evangelici prý vědí, že v Československu žijí svobodněji než třeba v Rakousku, a slíbují, že této svobody nebudou zneužívat. — Tu se znovu ukazuje, že nikoli nacionalistické rámušení, nýbrž opravdová a důsledná demokracie je nejlepším zabezpečením tohoto státu. Jestliže Němec souhlasí s jeho demokratickým směrem, budeme z toho mít právě takovou radost, jako souhlasí-li Čech. Neboť o to právě jde, abychom se všichni shodli na určitých politických zásadách, jimiž se chceme spravovat. Je v tom nějaký rozum, znevažovat tyto loyální projevy jen proto, že pocházejí od Němců? Vidíme teď před sebou paradoxní situaci, jak těm, kdo ústy projevují nejvíce obav o dobro tohoto státu, jest velice nepříjemné, když se Němci ke státu začínají dobrovolně hlásit. Ale tak se vede odjakživa každému, kdo svou politickou existenci založil nikoli na konkrétním programu, nýbrž na šovinismu.

Z. S.

Boj o Všehrd.

Boj o Všehrd patří již k pravidelným událostem pražským asi tak, jako Pražské vzorkové veletrhy nebo hospodářská výstava. Prostý čtenář má dojem, že Všehrd je studentský spolek, který pořádá valné hromady dlouho do noci, neporádá-li je na pokračování, a že účelem těchto valných hromad jest ukázat, jak to dopadne, vyhraje-li pravice či levice. Jest věci mladých právníků, aby zkoumali, jsou-li jejich stavovské zájmy lépe hájeny tímto pramenem mezi pravici a levici. Věci nejsou tak jednoduché, aby svět bylo možno rozdělit na dvě části jako rozkrojené jablko, ale i když se smíříme s tímto politickým primitivismem, musíme říci, že sotva to bude Všehrd, na jehož půdě se vyřídí tento zápas pravice s levicí. Ale člověk si řekne: mluví se tolik o té mládeži; jest dobře sledovat tento spor o Všehrd, neboť tu si vyřizuje mládež své názory, tu zápasí o svoji politickou i kulturní orientaci, tu se pře mládež o to, jak si představuje úpravu budoucích věcí; zkrátka: je to okénko, jímž možno nahlédnouti do myšlenkového stavu dnešní mládeže. Ten, kdo se takto dívá na tento spor o Všehrd, jest zklamán. V novinách se při tomto sporu otloukají fráze, které sledujeme osuťelými u lidí starých; u mladých vypadají jako veteš. Nemáme dosti hádek o to, má-li stát býti národní či jiný a jest potřebí ještě se hádati o to, má-li býti Všehrd národní či jiný? Neslyšíme tu — zejména z pravice — mládež, která by říkala něco svého, nového; slyšíme tu mladé lidi, kteří opakují staré, otřepané fráze. Slyšíme tu jen mladé lidi, kteří omílají fráze večerníků, které jsou rozmělněny, rozžvýkány, aby byly dobře stráveny. Vidíme tu jen mladé lidi, opakující to, co i u starých zní jako unavená fráze. To jest prostředí, v kterém vyrůstá kus naší mladé inteligence. Nejde o to, je-li Všehrd v rukou pravice či levice. Jde o to, že tento boj jest bez myšlenek, bez nových, lepších metod. Je to hádání se mladých o fráze starých.

V. G.

Zmoudření Dona Hitlera.

Hitler chce dokázat světu mírumilovnost své vlády. Odřiká se své minulosti a chválí Stresemannovu politiku, kterou chce dělat nyní sám a slibuje větší úspěch, neboť se opírá o jednomyslnost národa, manifestovanou poslední volbou a plebiscitem. Svět se pře o to, myslí-li to Hitler upřímně a chce-li opravdu pacifikaci Evropy začít doma. Nechme stranou tuto otázku a všimněme si jiné, která je snad ještě důležitější.

Hitler vyhrál v Německu řečmi, novinami a svou knihou; odsoudil německou zahraniční i vnitřní politiku jako neschop-

nou a položil proti ní zásadu výbojnosti. Vyhrál vybičováním všech oněch vášní, které jsou patrně v nás všech, kterých však užívá jen demagog. Když se tak dostal k moci, odřekl se nástroje a chce se dostat mezi ostatní státníky jako rovný mezi rovnými. Snad s hlediska praktické zahraniční politiky je dobře, odřiká-li se Hitler násilnosti. Pro cestu demokracie je to zhoubný příklad, který umožňují všichni, kteří demagoga mezi sebe přijmou. Znamená to: šlapu po lidské důstojnosti, dělám z lidí stádo, to je moje cesta k moci, až ji dostanu, budu zpívat jinak. Může být ten, jenž se takto dostal k moci, rovnoprávný s ostatními, kteří k ní šli cestou demokracie? Přiznávám, tato otázka je mimo dosah praktické a reálné politiky zahraniční, avšak rozhodně stavi se osudově, jakmile se díváme na vývoj věci s vyššího hlediska. Nezáleží na tom, je-li možno věřit mírumilovnosti demagoga; je možno zapomenout jeho názory, nikdy však nelze odpustit cestu, kterou se dostal k moci. Zní to paradoxně, avšak je to pravda: odřiká-li se demagog násilnické minulosti svého agitačního údobí, je v tom nově nebezpečí špatného příkladu pro všechny hitleráky, kteří doufají, že pustou demagogií se dostanou k moci, a pak je vezmou slušní státníci na milost, majíce radost z jednoho kajícího. Praktická politika si toho snad vyžaduje, avšak musí si být vědoma škody, která vznikla víře v lidskou důstojnost.

-gn-

Neupřímnost hospodářských diktatur.

Diktátor se neobejde bez gesta a v každém gestu je určitá porce falše. Diktátor vám vysvětlí, že toho je lidem třeba, a má pravdu, poněvadž sliby lze lidem nějaký čas vládnout. Když Roosevelt převzal moc, prohlásil, že do 5. září ubude milion nezaměstnaných. Celá politika všech departmentů musela za všech okolností docílit tohoto úspěchu, i za cenu falšovaných raportů. Hitlerův výrok, že nežli spadnou listy se stromů, bude Rakousko spojeno s Německem, je jiný příklad slibů, bez nichž diktátor se neobejde. Ví, že nestačí prostě slibovat, je třeba konkrétně říci, kdy bude slib vyplněn, a to je jedna z hlavních nemocí každé diktatury. Nejprve se jde všemi prostředky, bez ohledu na škody, slepě za cílem, jež diktátor slíbil, a pak, když se nedostaví úspěch, hledají se korektury, při nichž statistika je povolnou institucí. President republikánského národního komitétu v Americe, Evert Saunders, prohlásil před několika dny, že Rooseveltův důvěrník, generál Johnson, vynutil, že v poslední zprávě cedulové banky americké byla vynechána obvyklá analýza hospodářské situace a nahrazena výňatky z posledních optimistické rozhlasové řeči Rooseveltovy. Ve zprávě totiž bývaly vždy uváděny příjmy ze státních dávek, které jasně ukazují obchodní obraty; poněvadž za poslední období poklesly obraty, byla tato jindy velmi pečlivě sledovaná číslice prostě škrtnuta. Gestem lze vyhrávat volební boje, ale nelze jim trvale vládnout, tím méně jest možno jim odstranit těžkou hospodářskou krizi; vede i proti vůli diktaturu k podvádění veřejnosti.

-rn-

Resoluce?

Jednu z chyb, kterých se dopustily naše zákonodárné sbory je, že byl snižen i význam resolucí. Možno mluvit o inflaci resolucí, která vede k tomu, že resolučním se nepřikládá příliš velká váha. Resoluce = rozhodnutí. Usneme-li se parlament na resoluci, znamenalo by to, že toto rozhodnutí parlamentu bude respektováno jako práni velmi důrazně projevené. Ale parlament sám se postaral o to, aby jeho resoluce neměly té pravé váhy. Nestaral se o to, co se s jeho resolucemi děje; často robil formu resoluce, aby ukázal, že se o nějakou věc stará, aby uspokojil voliče té či oné strany. Nestaral se o to, je-li resoluce respektována. Tím se stalo, že resoluce parlamentu a jeho výborů daleko nemají té váhy, jakou by měly mít požadavky parlamentu.

S tohoto hlediska díváme se také na resoluci, kterou přijal rozpočtový výbor a v níž vyzývá vládu, aby radikálním způsobem odstraňovala nepoměr mezi cenami u výrobců a u spotřebitelé; aby co nejdříve snížila pro spotřebitele ceny pokrmů, uhlí a jiných surovin a aby přikročila ke snížení úrokové míry. Proč má parlament, resp. jeho výbor honit vládu do práce, když sám se do ní může pustit? Proč resolucí upozorňovat vládu, když zákonodárné sbory to budou, které by jednaly o příslušných zákonech? Proč se usnášet na resoluci, když sám parlament má dosti vlastních možností? Otázka cen stává se dnes jednou ze základních otázek našeho hospodářského i státního života. Tu se parlament nesmí spokojit jen s resolucí, co má dělat vláda. Tu musí sám jednat. Jedna a ta, a ne: resoluce!

V. G.

Vepř pomocníkem antisemitismu

V Mnichově letos vyšla knížka říšského ministra zemědělství Waltera Darré s podivným názvem: „Vepř jako kritérium pro severské národy a Semity.“ Autor v ní vysvětluje, proč pravověrní židé nejedí vepřové maso. Obyčejně prý se tento zjev považuje za zdravotní opatření, k čemuž svádí jedno místo v bibli, kde se praví, že požívání vepřového masa vyvolává malomocenství. Skutečná příčina však je podle Darrého jinde. Nutno prý se na věc podívat s hledišťe rasy.

Kdežto Semité vepře nejen nejedli, nýbrž přímo vymýtili ze svého společenství, měly jej naopak severské národy u veliké vážnosti. To prý lze vysvětlit jen tím, že Seveřané byli rolnickými usadlíky, kdežto Semité divokými nomády. Vepř je totiž zvíře, které se svým tělesným ustrojením naprosto nehodí k potulnému a kočovnému životu. Každý, kdo jednou zkusil hnát nějak stádo prasat, prý to potvrdí. Jestliže se tedy vepř nevyskytuje v kulturní historii semitských národů, zejména židů, lze z toho bezpečně soudit, že Semité byli kočovníky.

Je obecně známo, že teorie o židovském nomádství má velkou úlohu v nynějším německém antisemitismu. Dokazuje se jí lidová víra, že židé usilují o nadvládu nad Arijci. Nomád má prý, přijde-li do styku s rolnickými usadlíky, jen dvoji možnost: buď je ovládnout nebo jim podlehnout. To je také celá otázka poměru mezi Němci a židy. Němci jsou původem usadlíci, židé kočovníci. Kočovníci usilují o podrobení usadlíků — což by se jim už málem bylo podařilo, nepřijít se svým hnutím Adolf Hitler, aby mírumilovné usadlíky ochránil. Ta jeho „ochrana“ se teď musí všelijak ospravedlňovat. I to prase už je k tomu dobré. Z. S.

Svíta v odborářství?

Odborové organizace jsou hlavními nástroji zaměstnanců o zlepšení jejich hmotné situace a čestnější místo v sociálně hospodářské skladbě. Není však tajemstvím, že pracovní metody odborářské jsou zastaralé. Jsou povahy obranné, hledíce většinou jen napravovat nebo mírnit krivdy existující. Z této negativní činnosti se odborové organizace dopracovaly jen zřídka a náhodně k vědomí, že je třeba zasáhnouti kořeny zla a tvořit podmiňky příznivého vyvoje. To je cíl sociálně preventivní pojetí odborářské práce. Její těžiště je především v aktivní účasti v hospodářském dění. Právě ne z a m ě s t n a n o s t — hlavní sociální nesnáze dneška — jakožto hospodářský zjev, ukazuje přesvědčivě nutnost této orientace. Odborářství však ulpělo na způsobu práce, postačujícím snad do války, ale dnes překonaném nebo aspoň nedostatečném. Krise je zastihla nepřipraveno. Tím lze vysvětliti nepatrné úspěchy sociálně reformní v době, která přece dává tolik, zrovna drtivých důkazů neschopnosti a nespravedlnosti dosavadního řádu hospodářského a společenského.

Tím spíše třeba uvítati několik událostí v odborářském táboře, které svědčí o tom, že se konečně začíná prodíratí vážné úsilí o moderní, účinné pracovní metody. Tak rozvířilo veřejnou diskusi Sdružení peněžního úřednictva svým návrhem na úřední revizi soukromých pojišťoven. Nehodláme tu zkoumati správnost návrhu, který je potírán druhou organizací pojišťovacího úřednictva. Jeho nesporný význam je ve snaze, věcnosti zájmu členstva do širokého rámce obecného zájmu. Zajímavá je v tomto ohledu i dohoda mezi organizacemi zaměstnanců a zaměstnavatelů o reglementaci v našem sklářství. Při různých formách dobrovolné i nucené syndikalisace, k níž ještě častěji dojde, bude třeba nějak upravit i poměry zaměstnanců. Tu mají velkou příležitost odborové organizace, aby se uplatnily jako činitel spolurozhodující. Dobrým opatřením je také nezávislý hospodářský sbor, který si buduje exekutiva veřejných zaměstnanců. Sociální snahy, podložené vědeckými důvody, lze mnohem tíže přecházeti nežli pouhé mocenské improvisace. Význam odborné veřejnosti národohospodářské dobře vystihly v těchto dnech organizace železničářů. Svě omdlitavé stanovisko vůči t. zv. podnikatelské soustavě dovedly uplatnit na debatě Národohospodářské společnosti důkladnými a dobře připravenými důvody, jež opřely o finanční zájem železničního podniku. To jsou ovšem důvody, které veřejnost přijme ochotněji, nežli úzké stanovisko zaměstnanecké. Stejně třeba hodnotiti obsažnou přednášku posl. Tučného, jako ústředního tajemníka Čs. obce dělnické, na veřejném projevu pro národní hospodářský plán. Konečně zasluží zvláštní pozornosti snahy Jednotného svazu soukromých zaměstnanců, jak je vyložil posl. Klein minulý týden zástupcům tisku. Jednotný svaz jde tu vědomě nejdále. Prohlašuje, že dosavadní práce odborářské nestačí a že v aktivně hospodářském programu a činnosti musí odborář-

ství hledati nové cesty. Dosavadním výsledkem bylo prosazení této koncepce v sociálně demokratické odborářské internacionále, utvoření střeoevropského souručenství soukromoúřednických organizací a vypracování střeoevropského hospodářského plánu.

Skutečně prosazení těchto metod, kterými se odborářství vsune jako významný činitel do tvořící se nové sociálně hospodářské skladby, ovšem vyžaduje velké práce uvědomovací a výchovné. Dosavadní nepřipravenost a primitivnost musí i tu ustoupiti intensivní, vědecky založené práci. Cenné mravní síly utajené v odborových organizacích, znásobí pak bohatě výsledky. *Id.*

O dvoji svobodě.

Je tomu již mnoho desetiletí, co pod tímto názvem uveřejnil John Stuart Mill svou slavnou studii o „právu kohokoliv, dělati cokoliv, co neublíží druhým“, a po celou tu dobu patřilo heslo svobody k nejsvětějším ideám pokrokové inteligence. I nám, dětem dnešní doby, přes všechny injekce ze strany komunismu a fašismu, přes všechna zklamání s poválečnými demokraciemi zůstala idea svobody nečím svatým, ač cítíme, že budeme musit mnohé měnit na staré formulaci. V úvaze o svobodě ohlédněme se v první řadě zpět a položíme si otázku kdy, proč a jak vznikla idea svobody? Myslím, že od nepaměti domáhali se svobody porobení a utlačování. Jako světové hnůti přináší ji však teprve rozvoj vědy a průmyslová revoluce. — Vědoucí lidé nechtěli býti více omezovali církví a státem v projevovali toho, co považují za pravdivé, a pochybující křesťan nechtěl být spoután dogmaty církví. Výroba průmyslová nebyla by se mohla rozvinout při uzavřeném hospodářství měst a zemí, a proto jí přišla vhod idea svobody, již formulovala jako ideu svobodné soutěže, při níž přichází prý na trh nejlepší výrobek za nejnižší cenu.

Jaké jest však dnes ovoce těchto ideí na poli hospodářském? Výrobci velkého množství odvětví měli a mají svobodu se zkartelovat, diktovat ceny a nepřipustit nové podnikatele. Dělník, úředník nemá, jak bylo hlášáno, možnost uplatnit se na nejobtídnějších místě za nejlepší mzdu, nýbrž má svobodu přijmouti nejmizernější placené místo, jež náhodou ještě se najde, nemá-li dokonce svobodu jít žebrať na ulicích, nebo brát podporu na zajištění před smrtí. Obchodník má svobodu přijmout lichvářskou půjčku podle diktátu banky a po uskutečnění půjčky má svobodu podrobit se všem požadavkům banky (zvýšení úrokové sazby, zhoršení podmínek, anebo půjčený kapitál, často na investice půjčený a již investovaný, okamžitě zaplatit). Svoboda, ona svoboda, jež měla osvětit svět a přinést mu pravdu a spravedlnost, stala se na poli hospodářském výsadou bohatých a mocných, a utiskovatelkou hospodářsky slabých.

A proto ti, kteří jsou dnes u moci (velkopřůmysl, banky), tak hrdině brání ideu svobody, zatím co lidé sociálně slabí ji odmítají, žádajíce jistotu, že budou mít práci a že za svou práci budou spravedlivě odměněni. A tak místo ideje svobodné soutěže stále více do mnoha srdcí proniká požadavek po plánovitém hospodaření, po potlačení individuální svobody pro soukromý zisk, po zajištění práce a odměny za ni — všech, bez rozdílu. A je dobře, že tyto ideje stále více pronikají. Je však ještě třeba, aby z našich srdcí přešly i do hlav a rukou. Nebo jinak, nebudeme-li sami pracovati na spravedlivějším uspořádání hospodářských vztahů, necháme-li za sebe pracovat demagogy, reakcionářské a radikální živly, půjdeme vstříc novým válečným krveprolitím a novým revolucím.

A svoboda?! Ano, budeme chtít nadále svobodu pro svůj vývoj vědecký, umělecký, pro své myšlení, pro své přesvědčení politické, pro svá náboženství. Ale budeme se muset rozloučit s t. zv. svobodou hospodářskou, která je dnes jen výsadou jedněch na úkor druhých. *B. Glos.*

Fašisté v jižních Čechách?

Že fašismus v jižních Čechách nebyl umlčen, dokazuje mnoho a mnoho věcí. Bylo by omylem se domnívati, že tendence fašistické byly prohládkami po židenickém puči umlčeny. Byl snad zasažen jejich postup, na venek se nic nedělo, ale přípravy k další práci neusnuly. Ale není také divu. Či nedávají jihočeské poměry extrémním živlům největší příležitost? Uvědomte si neutěšené poměry v jižních Čechách. Malá péče se strany centrálních úřadů, bída hmotná i duševní, a lehce si představíme, jak fašism mohl zakotvit. Všechny snahy o povznesení hospodářských poměrů v jižních Čechách vyznívají u centrálních úřadů naprázdno, a podíváme-li se do malých jihočeských obcí, vidíme, že tam lehce vítězí mlukvkové. Zajdeme-li do hostince, kde naše t. zv. inteligence sedí při pivě

a kartách, budete překvapeni otevřeným, nijak nezastíraným rozhovorem: jaká lumpárna teď u nás vládne a že je nejvyšší čas, aby vůdce zakročil. — A tento vůdce...

Kdysi jsme se smávali, že je Gajda vozen po světě, že se obecenství jenom ukazuje. Tehdy Gajda nemluvil. Ukázal se opásán ruským mečem, ověnčen rády. Za něj mluvili jiní, řečníci Jiřího Stříbrného, a Gajda dělal mučedníka — dělal kulisu. Dnes, jak se zdá, společnost se dočasně rozešla, a dnes mluví Gajda — sám. Ale hra začala! Našli se spoluhráči a dnes dokonce i spoluhráči, kdysi značně vlivní v agrárních venkovských organizacích. Statkář na Netolicku, statkář a mlynář na Týnsku, statkář na Trhovesvinecku. A výsledek? V Strakonických založili silnou organizaci, která chtěla v popředí s černým praporem pořádati vlastní 28. říjen, tak je silná! Gajda táhl před dvěma roky i do Husince a zašel do kraje Chelčického. Spočítáte-li si dnes tam silné organizace, budete udiveni, co tento Gajda pomocí svých věrných vykonal. Na Trhovesvinecku má 18 silných organizací, ač celý okres má asi 25 vesnic.

Jak to všechno povstalo? Jednak — převaha klerikální výchovy v kraji. Druhou živnou půdou fašistických bacilů jsou agráři. Ti budou na fašismus nejvíce dopláceti. Hlavní sloupové dnešního fašismu v jižních Čechách jsou bývalí agrární předáci a nevynechme připomenutí, že majitelé zbytkových statků!

Celý jihočeský elektrizační problém točí se dnes kolem toho, že v jižních Čechách máme akce spol. Jihočeské elektrárny, které jsou výrobem energie. Čtyři Svazy tuto energii od nich kupují za Kč 1.70 a prodávají ji za Kč 3.10 a pro motorový pohon (v době výmlatu) za Kč 2.—. Tyto podsvazy disponují kmenovým kapitálem Kč 76.000.000.—, kdežto naproti tomu ona velká elektrizační jednotka, Jihočeské elektrárny, má Kč 60.000.000.— kmenového kapitálu. Mluvíme-li o Jihočeských elektrárnách, musíme konstatovati, že dodnes, tři měsíce po úmrtí předsedy společnosti, dra Kazimoura, není dosud zvolen předseda jiný, ač toho poměry zvláště dnes vyžadují. Vedení společnosti jest v rukou agrárních a je také jejich doménou. Čtyři Svazy jsou taktéž v rukou agrárníků a na konec vidíte, prohlédnete-li si technickou i obchodní zprávu J.-Č. E., že má připojených 1116 obcí, že má délku přespolních sítí 2908 km a že prodaly na jednu obec 17.000 kWh, což dělá na jeden km přespolního vedení 6300 kWh. Podkarpatské elektrárny mají 50 obcí, délka sítě jest 389 km a prodaly v jedné obci 65.500 kWh, což činí 8000 kWh na jeden km. A to, prosím, pracují Jihočeské elektrárny od roku 1921 a Podkarpatské elektrárny od roku 1929! Z tohoto porovnání jest zjevná ne hospodárnost jihočeské elektrisace. Zde se nepracovalo podle jednotného plánu, nýbrž namnoze, a to ponejvíce, podle stranicko-agrárních potřeb. Nejjednoduššímu rozuzlení — fusi všech těchto pěti společností, se agráři brání, ač je to prostě nutností, má-li dojít k zlevnění celého jihočeského elektrizačního provozu. To všechno se v jižních Čechách vidí. Toho také využívají bohatí jednotlivci, mlynáři, zbytkáři, odštěpení agrární vůdčové. Není tajemstvím, že malý lid, který k nim přijde o pomoc, dostane brambory, půjčí se mu povoz do mlýna, půjčí se mu koně na zorání a třeba i peníze — ale musí volit fašisticky! Mlynáři využívají ne hospodárnosti v elektrisaci a budou dodávati proud laciněji, protože jej budou vyrábět sami, a jejich konsument nebude závi lí na agrární vůli. A zase slyšíte — o těch korytech, kterých se ti, co u nich sedí, nechtějí vzdát... Všechno to je voda na fašistický mlýn.

Shrneme-li tyto zjevy, pak si lehce vysvětlíme, že fašisté podporovávají klerikální výchovu a agrární sobeckost, nacházejí na českém jihu živnou půdu. Je prostě lhát si do kapsy, jestliže si toto nebezpečí neuvědomíme a budeme-li nadále tento směr přecházeti pokrčením ramen. Žel, že jsme sešli v jižních Čechách s oné cesty drobné práce, která byla tak důležitá a která živila malého člověka. Živila jeho duševní obzor a malý člověk lnul k městu, lnul ke kultuře. Nedávno vyčetl jeden časopis, že jižní Čechy zapomněli na jubileum Národního divadla. Není divu. Byly éasy, kdy jihočeští jeli se sbírkou na vozech do Prahy předati hrdě výboru sebraný peníz, a přivezli kárven z kraje Žižkova. Dnes je pro neutěšené politické i hospodářské poměry v jižních Čechách kulturní život zapomenut. Po vesních hausírují neodpovědní činitelé před očima výkoných orgánů.

B. Šindelář.

Dělníci proti zlevňování

V poslední době hodně se mluvilo o cukru. O tom, že jeho cena jest příliš vysoká. O tom, že obchodní politika našeho cukerního průmyslu jest nesprávná. Ti, kteří nám dokazují, že cukr by mohl být lacinější, opírají svoje názory o celou řadu čísel a faktů, jimž nelze upřít přesvědčivost. Jest přiro-

zeno, že cukrovarníci přicházejí s jiným stanoviskem. Jest však zajímavé, postaví-li se proti úsilí o zlevnění cukru — dělníci. V „Rozhledech zaměstnanců průmyslu a živností potravin, poživatin a nápojů“, který jest orgánem odborové organizace dělnické, socialistické, čtete velmi ostrý výpad proti těm, kteří usilují o zlevnění cukru. Čtete tu:

„Cukrovarské dělnictvo velice pozorně sleduje snahy o snížení cen cukru. Všichni oni vládní činitelé, kteří se domáhají snížení cen cukru, musí si uvědomiti, že tím okamžikem, jakmile by ceny cukru byly sníženy jen o malé procento, znamenalo by to zastavení dalších 40 až 50 cukrovarů v republice a zničení dalších tisíců rodin nejen celoročních dělníků, ale i tak zv. dělníků sezonních. Tím okamžikem dalších několik desítek tisíců dělníků kampaňových by přišlo v nejtěžší době o výdělek.

Domnívají-li se vládní činitelé, že poklesem cen cukru by se snad v tuzemsku zvýšil jeho odbyt, jsou více než na omayu. Snížení cen cukru o několik málo haléřů na 1 kg nemá pro konsumenta naprosto žádnou cenu, ale tím okamžikem by byl ohrožen náš zahraniční vývoz cukru, který participuje neustále jednou třetinou naší cukerní výroby. A snížit ceny cukru i za cenu ztráty našeho vývozu? Myslím, že k tomu máme ještě daleko.“

Tento článek nepřichází s přesným materiálem, jako ti, kdož nás přesvědčují, že zlevnění cukru jest dobře možné. Jsou to socialistické strany, které o zlevnění cukru usilují a považují je za možné. Najednou přijde odborová organizace dělnická, a varuje před zlevněním cukru. Nejde o to rozsouditi, kdo má pravdu. Ale jde o toto: dělnické strany dokazují možnost a nutnost zlevnění cukru. Dělnická organizace říká: nedělejte to. Na zlevnění cukru jest nejvíce interesován dělnický konsument. A tu k tomu dělnickému konsumentovi přichází dělník z cukrovaru a říká: zlevnění cukru nikomu neprospěje a nás poškodí. Není to první a není to poslední případ, že úsilí dělnictva jako celku narazí na odpor jeho některých složek. Je pravda: košile bližší kabátu. Cukrovarnické dělnictvo má zájem na tom, aby se cukrovarnictví vedlo dobře. Ale zájmová pospolitost tu není úplná. Bývá to často, že průmyslu se vede dobře a dělnictvu špatně. Odborářství jest dobrá věc. Ale jest nesprávné, upadne-li kousek tohoto odborářství do průmyslového lokálního patriotismu. Těžko se bojuje za levnější cukr, když cukrovarníci mohou ukázati výstřižek a říci: zde máte dělníky, kteří si levnějšího cukru nepřejí.

V. G.

politika

Karel Bělský:

Kajícní hříšníci čili revoluční dialektika

„Komunistická strana je částí dělnické třídy, a to částí nejpokrokovější, třídně nejuvědomější a proto nejrevolučnější. Komunistická strana je vytvářena přirozeným výběrem nejlepších, třídně nejuvědomějších, nejobětavějších, nejprozíravějších dělníků.“

(II. Kongres Komunistické internacionály.)

A bychom si nemusili vymýšlet zvláštních definicí o komunistické straně, uvedli jsme úvodem citát; je to formulace patrně Leninova. Chceme-li objasniti, proč výsledky komunistické práce jsou t a k o v é, jaké jsou, stačí když postavíme proti sobě these o podstatě a funkci komunistické strany (u nás) se skutečností.

1. Plamenná slova.

Vždycky, když se něco důležitého dělo, nebo připravovalo — promluvili komunističtí poslanci. Vždycky slibovali bojovný nástup pracujícího lidu, vždycky slibovali přivést „masy do ulic“ — ale sliby nikdy nesplnili. Mohli bychom citovati nespočetná parla-

mentní řeči komunistických vůdců, abychom viděli, že nikdy nebyly tyto silácké projevy podepřeny činy. Uvedeme jen jeden z posledních projevů, který je možno nazvat spíše „básní plnou odvahy a víry“.

„Komunistická strana bude žít, bude pracovat, bude bojovat. Jsme proletářskou stranou, jsme stranou dělnické třídy, jsme tělo z těla dělnické třídy. Komunistická strana se schováti nemůže, jako se nemůže schovat dělnická třída. A komunistickou stranu nelze také ani násilím vyhladit, poněvadž by se musela vyhladiti dělnická třída, jejíž jsme částí. Na její nezničitelnosti je založena nezničitelnost komunistické strany. Komunistické straně nic nemůže bránit v plnění jejího historického poslání.“

(Posl. Kopecký v poslanecké sněmovně 20. X. 1933.)

Nezdá se smysl těchto slov známý? Tento citát je tenorem všech řečí komunistických poslanců v posledních deseti letech. Všecky jejich řeči oplývaly optimismem co do revolučních možností. Vždycky prohlašovali, že se ničeho nebojí, že nic nemůže ochromiti sílu bojujícího proletariátu, který na každou ránu odpoví dvěma ranami (pod jejich vůdcovstvím a nejinak.) Všecky tyto silácké teorie ukázaly se býti frázemi.

Došlo k rozpuštění Mezinárodní Rudé Pomoci, Dělnické Pomoci, Komsomola, Svazu Přátel SSSR, jednotlivých skupin Rudých odborů, Svazu Proletářských Bezvěrců; došlo k zastavení skoro celého komunistického tisku (až na nějaký ten bezvýznamný měsíčník nebo čtrnáctideník nevychází už takřka žádný komunistický časopis); v nejbližší době dojde snad k posledním zákrokům vůči komunistické straně.

A co dělá komunistická strana? Co dělají masy, k nimž se komunisté odvolávají jako k nejvyšší své instanci? Ani strana, ani masy nedělají nic.

2. Objektivní předpoklady.

Komunistická frazeologie je velmi bohatá na definice. Každý jev lidské společnosti má svůj přesně formulovaný termín. Každá věc, mající nějaký vztah k třídnímu boji, má své jméno. Pro organisování revoluční akce je tedy třeba dvou věcí: objektivních předpokladů a subjektivního činitele.

Jaké jsou v této době „objektivní předpoklady“ revolučních akcí? Nejpříznivější, jaké kdy mohly být. Žijeme ve čtvrtém roce hospodářské krise. U nás je přes půl milionu plně nezaměstnaných. U nás je nejméně půl druhého milionu polo- a špatně zaměstnaných. U nás je tři čtvrtě milionu lidí, kteří v roce 1929 (v době krise komunistické strany, po rozlomu) hlasovali pro komunismus. U nás je značná nespokojenost mezi pracujícími. Vezmeme-li všecky tyto okolnosti v úvahu, dojdeme k teoretické cifře nejméně tři milionů lidí, kteří patrně „čekají na vůdce“ a kteří tvoří velmi příznivé „objektivní předpoklady“ pro revoluční akce.

A jak vypadají akce ve skutečnosti? Kde jsou tyto miliony, oznámí-li komunistická strana nějakou „akci“? Abychom mohli objasnit, kde jsou tyto miliony lidí, tvořících „objektivní předpoklady“, musíme poukázati i na druhého rozhodujícího činitele při revolučních akcích. Říká se mu

3. Subjektivní činitel.

Tímto „subjektivním činitelem“ je komunistická strana sama. Jaký má být tento subjektivní činitel?

„Pojmy strana a třída nutno přísně odlišovati. Příslušníci „křesťanských“ a liberálních odborů Německa jsou bezesporu částmi dělnické třídy. Za určitých historických podmínek je dokonce docela dobře možné, že dělnická třída je prosáknuta velmi početnými reakčními vrstvami. Úloha komunismu nespočívá v přizpůsobení se těmto zaostalým částem dělnické třídy, ale v pozvednutí celé dělnické třídy až k úrovni komunistického předvoje.“

(II. Sjezd Komunistické internacionály.)

Úvodní citát, spolu s tímto citátem objasňují poněkud, jaký má být i t. zv. subjektivní faktor. Jaký je ve skutečnosti? Členská masa komunistické strany je ideologicky méně vyspělá (ve svém celku), než tak zvaná „stará garda“ sociálních demokratů. Komunista má býti schopen vyvrátiti argumenty všech svých protivníků, protože „jedině on může míti pravdu“. Diskutujte s kterýmkoli ne členem, ale funkcionářem K. S. Č., a nebude nesnadno vyvrátiti mu jeho vývody, protože síla jeho argumentace nespočívá ve vědní, nýbrž ve víře. Nejužívanějším slovem komunistické frazeologie je revoluční marxistická dialektika. Každý funkcionář, který si přečetl by i jen jedinou brožuru, jí má plná ústa. A při tom je komunistická strana snad jedinou stranou, kde se této dialektiky prakticky používá co nejméně.

Usnesení Ústředního výboru jsou přednášena v krajských výborech, kde se mechanicky vezmou na vědomí. Referent krajského výboru přednese usnesení v okresním výboru, kde se mechanicky vezmou na vědomí. Referent okresního výboru přednese usnesení v buňce, kde se mechanicky vezmou na vědomí. Pokud se ve zmíněných orgánech diskutuje, je to v podstatě přitakání, že „vše je v pořádku a všichni plně souhlasí“. Vnitrostranícká demokracie se projevuje vylučováním opozičních elementů. Odůvodnění je vždy stejné: likvidátor, trockista nebo konfident. Je jasné, že důsledkem tohoto postupu nemůže být nic jiného než politický úpadek. Jestliže vedení hodnotí chybně situaci, jestliže tato usnesení jsou mechanicky přijímána — je jasné, že jsou i mechanicky prováděna, to jest nejsou vůbec prováděna. V důsledku toho se po krátkém opotřebování mění „homogenní“ i méně homogenní vůdcovské garnitury.

4. Degenerace pojmu „masy“.

V jediné věci používají až příkladně „dialektiky“. V hodnocení pojmu „masy“. Jestliže před třinácti lety znamenal pojem „masy“ statisícové zástupy pracujících, zachvácených revoluční vlnou popřevratovou, byly-li v komunistickém pojetí v roce 1926 „masami“ ony zástupy, demonstrující proti clům — v roce 1929 se v komunistickém tisku psalo o „masách“, přišlo-li na schůzi tisíc lidí, v roce 1931 „šlo o věc celé dělnické třídy“, shluklo-li se někde sto lidí, a dnes se bude pomalu psát o „masách“, sejdou-li se dva lidé náhodou na ulici. Tak byl degradován pojem „mas“.

A není divu, že řidnou den ode dne demonstrující masy. Jestliže „subjektivní faktor“ nedovede zmobilisovat v určitý den ani své funkcionáře, jak mají komunistickým heslům rozumět jinostřanní a indiferentní dělníci?

5. Sedm hříšníků a jedna pravda.

Že komunisté nedělají ani s hlediska komunistické internacionály správnou politiku, je celkem jasné. Proto také byli hnáni k odpovědnosti vedoucí činitelé posledního „homogenního“ vedení.

Jejich zpověď je celkem groteskní. Nelze ani říci, že by byla nějak zvlášť zajímavá. Odvolávání a bití se v prsa. Canossa. Kající hříšníci. Ostatně to je obvyklý postup éry J. V. Stalina. Byly to i větší osobnosti, než je vedení K. S. Č., které se sklonily před Stalinovým aparátem. Je tudíž div, že v 7.—8. čísle teoretického orgánu komunistů „Komrevui“ čteme na sedmdesáti stranách kolektivní lamentaci o tom, co bylo děláno špatně? „Chyby“ se svedou na jednoho nebo dva z vůdců (nejlépe na ty, kteří jsou právě v kriminále a nemohou reagovat), ostatní se „veřejně přiznají k svým chybám“ — a vedení získalo slávu „sebekritiky“. Sedm hlavních funkcionářů komunistické strany „očisťuje“ se ve zmíněném čísle „Komrevue“. Všichni mluví o chybách a všichni zůstávají dále optimisty, domnívajíce se, že tyto zpovědi a toto přiznávání se k jediné pravdě pomůže komunistickým dělníkům z ideologické nejasnosti, v níž tápají. Jak se mýlí — dokáže jim nejbližší budoucnost.

6. Hodina sociální revoluce se blíží.

Toto proroctví si otiskl ve zmíněném čísle „Komrevue“ poslanec Václav Kopecký, jeden z vůdců K. S. Č., proložené, tučně. Jaké jsou předpoklady pro vítěznou sociální revoluci? Rozbití komunistické strany v Německu. Fašismus v Itálii, Rakousku, Maďarsku, Polsku, balkánských státech (a ovšem v Německu). Bezvýznamná frakce komunistická ve Francii, Anglii a Americe. Akce neschopná (dosud pololegální a početně silná) komunistická strana u nás. Stačí konfrontovat tyto skutečnosti s revoluční frází představitel komunistické strany, abychom viděli, že nemá pravdu. A jestliže ještě dnes nechápou komunisté, že je v jejich vlastním zájmu bojovat společně se všemi demokratickými silami proti fašismu, pak zbývá jen říci: dejte pokoj a neplette se do cesty!

národní hospodář

Ing. T. Kyzlink:

Polemika mezi technokraty a průmyslníky

Učení technokratů, k němuž dal základ již v r. 1920 Ch. P. Steinmetz a Thorstein Veblen, kteří již oba zemřeli, jest nyní propagováno drem Howardem Scottem, jenž stojí v čele skupiny as 36 inženýrů. Technokraté mají svůj generální štáb v Greenwich Village v New Yorku a katedru na universitě Columbijské. Jejich heslem jest utvoření větší Ameriky. Jak známo, tvrdí technokraté, že nastává éra techniky, jež smete s povrchu zemského dosavadní systém cenový, který se již přežil a těžce brzdí lidské podnikání, zavinuje nezaměstnanost a strádání milionů lidí a způsobuje takový paradox, že tito nemají ani nejnutnějších životních potřeb, ač jich jest na jiné straně nadbytek k dispozici. To vše jest způsobeno nesprávným a nemožným již měřením hodnot cenou zlata a proto musí se zavést vědecké jednotky pro měření hodnot podobně jako se měří v technice výkon koňskými silami, kilowaty nebo lidskými silami. Touto jednotkou bude erg, kterým se bude měřiti práce vynaložená k výrobě nebo opatření všech předmětů lidské potřeby. Kapitál representovaný buď bankovkami nebo

zlatem, drahými kameny, papíry atd. přestane existovati. Používati ceny (a to proměnlivé) zlata jako měřidla hodnot stane se tak nesmyslným, jako kdyby se chtěla výška hory měřiti ne v metrech nýbrž v litrech. Zavede se správný poměr mezi výrobou, distribucí a spotřebou, takže potom nebude si moci opatřiti na př. 12 aut nebo zábavní jachtu ten, kdo má kapitál, nýbrž tyto věci rozdělí se podle toho, kolik se jich vyrobí, dle ergového certifikátu, jež bude míti každý jednotlivec, jemuž práce bude zaručena a tím také život důstojný této nové velkolepé éry techniky či technokracie, to jest vlády techniků. Technokraté eliminují tím způsobem všechny zásah politiky do národního hospodářství. Jak si to technokraté představují, bylo zde již referováno.

V tomto článku chceme ukázati, jakou vyvolalo učení technokratů odezvu v kruzích průmyslnických, které na různá tvrzení jejich reagují ve svých tiskových orgánech, snažíce se jim dokázati opak nebo při nejmenším silnou americkou nadsázku a nedostatek chladné a precísní inženýrské dedukce. Pokud má pravdu ta neb ona strana, nechť posoudí další vývoj věci. Jsme zde v našem státě prozatím jen nečinnými svědky tohoto grandiosního zápolení nových ideí ve Spojených státech severoamerických, které po době závatné prosperity prožívají těžkou krizi a dosahují tak jako v mnoha jiných věcech obrovského rekordu v nezaměstnanosti.

Technokraté, v jejichž sboru jsou zastoupeni inženýři všech oborů, dále fysikové, geologové, geofysikové, odborníci v thermodynamice, zoologové, biologové a fyziologové, opírají svá tvrzení hlavně o data statistická, která aplikují na vědecké poznatky a činí své dedukce v různých výrobních odvětvích. Vybereme zde jen některé nejmarkantnější:

Výroba surového železa.

Technokraté tvrdí: Jeden dělník vyrobí nyní za 1 hodinu tolik surového železa jako za 650 hodin před 50 lety.

Průmyslníci odpovídají: Tedy během 50 let se zdokonalila mechanisace a racionalisace do té míry, že výroba surového železa jest 650krát rychlejší nežli tehdy v roce as 1880. Dle statistiky se vyrobilo r. 1929 42,613.983 tuny surového železa v USA, při čemž počet dělníků zaměstnaných výrobou činil 24.960. Případlo tudíž na jednoho dělníka 1710 tun vyrobeného železa ročně. Tedy v r. 1879 vyrobil jeden dělník ročně 1710:650 = 3 tuny sur. železa. Avšak v tomto roce bylo vyrobeno v USA 3,070.875 tun sur. železa, takže podle výpočtu technokratů musilo tehda býti zaměstnáno v průmyslu železářském 1,050.000 dělníků na výrobě železa, t. j. přibližně jedna polovina všech mužů, žen a dětí tehda výdělečně činných v celém soustátí USA v průmyslové výrobě. Oproti tomu dle statistických záznamů bylo v r. 1879 zaměstnáno na výrobě železa 41.695 dělníků, takže za muže připadalo 73.7 tun vyrobeného železa ročně oproti cifře 1710 tun v roce 1929. Nezvýšila se tudíž produkce sur. železa za 50 let 650krát, nýbrž „jenom“ 23.2krát.

Nechceme kritisovati těchto ani dalších vývodů, neboť neznáme ani správnost statistiky technokratů ani průmyslníků, nehledě k tomu, že vůbec není známo, s jakou pracovní dobou bylo v obou případech kalkulováno, což by mohlo míti podstatný vliv na uvedené zde cifry.

Výroba oceli.

Technokraté tvrdí: Počet dělnických pracovních hodin na jednotku produktu a mzda na jednotku klesla

téměř na nulu. To dokazují fotografií moderní ocelárny, kde u válcovacích strojů není skoro vidět dělníka, kde se práce koná automaticky a dělník má dozor na celou řadu strojů, jež řídí pouze automatickými tlačítky.

Průmyslníci odpovídají: Laik by se domníval, že pokrok ve výrobě oceli jest takový, že tu není vůbec potřeba lidí. Co říká statistika? V roce 1879, 50 let před počátkem naší krise, bylo v USA zaměstnáno 24 dělníků v ocelárnách a válcovnách na 10.000 obyvatel. V roce 1909 bylo zaměstnáno již 26 dělníků na 10.000 obyvatel, a v roce 1929 stoupl tento poměr na 32 dělníků na 10.000 obyvatel. Tato data jsou vzata z ústředních statistik ministerstva obchodu a jeho poloročních výkazů výroby.

Technokraté tvrdí: Výroba oceli činila v roce 1900 11.000.000 tun a vyžadovala 600 milionů pracovních hodin. Roku 1929 se vyrobilo 58 milionů tun oceli a bylo k tomu potřeba pouze 770 milionů pracovních hodin. Cifry tyto jsou zaokrouhlené k vůli jednoduchosti a vysvítá z nich, že v roce 1900 bylo potřeba na 1 tunu vyrobené oceli 70 hodin, kdežto v roce 1929 již pouze 13.

Průmyslníci namítají: Chybný výpočet! Neboť dělme-li 600 milionů 11 milionů, dostaneme pouze 54,5, nikoliv 70 hodin. Dále tvrdí, že se nesmí zapomenouti na tu okolnost, že není správné, jak činí technokraté, počítati v roce 1900 s pracovní dobou 12 hodin a v roce 1929 s 8hodinovou, ježto jak většinou známo, tato pracovní 8hodinová doba není všeobecně v ocelářském průmyslu užívána, nýbrž bývá delší.

Dolování rudy.

Technokraté tvrdí: Před sto lety jeden dělník vyrobil za rok 25 tun železa a 1 dělník vydobyl 800 tun železné rudy. Oproti tomu vydobyl jeden dělník v roce 1929 v dolech na železnou rudu v Mesabi, Range, 20.000 tun rudy za tento rok, čili 24 dělníků jiných připravil o práci.

Průmyslníci odpovídají: Clevelandské hornické úřady potvrzují, že každý přehled výroby vypočítaný na jednu pracovní sílu v rudném průmyslu jest pochybný, běře-li v počet pouze otevřené jámy, jelikož podstatná část železné rudy se těží v podzemí, kde však je výkon nezbytně velmi nízký u porovnání s otevřenou jamou. Odhadujeme, že průměrná výkonnost jednoho muže v Lake Superior v podzemních dolech se pohybuje mezi 1600-1700 tunami za 1 rok, zatím co průměrný výkon v otevřené jámě činí 8000-12.000 tun na 1 muže za rok. Cifry uveřejněné pak ministerstvem obchodu ukazují, že v roce 1929 byl průměrný výkon na dělníka v dolech železorudné oblasti v Lake Superior pouze 2386 tun ročně.

Výroba cihel.

Technokraté tvrdí: Po dobu 5000 let vyráběl 1 cihlář 450 cihel za jeden den o 10 pracovních hodinách. Dnes vyrobí moderní cihelna 400.000 i více cihel za den, takže by stačilo 5 takových cihelen účelně dislokovaných po území Spojených států severoamerických, aby s osazenstvem 100 dělníků zásobilo celý trh v USA. Tak tato jediná moderní cihelna s dvaceti dělníky zastane práci přibližně jednoho tisíce cihlářů.

Průmyslníci odpovídají: Toto tvrzení jest čistě teoretické a zřejmě basíruje na tom předpokladu, že moderní pásová výroba docílí výkonu 400.000 cihel za den. Avšak každý cihlář ví, že výroba cihel nemůže se soustřediti v několika málo velkých výrobních střediscích

a to pro velké výdaje spojené s dopravou surového a hotového materiálu. Tento důvod nutí k rozdělení výroby na mnoho cihelen, které stačí poměrně malým okrskům. V roce 1929 bylo v cihlářském průmyslu zaměstnáno 35.000 lidí na výrobě obyčejného zboží a falcovek, kterým bylo vyplaceno za rok 38,450.000 dolarů na mzdách. Od té doby sice nejsou úřední statistické údaje po ruce, ale jest známo, že nebylo zde od roku 1929 žádného zlepšení ve výrobě cihel, poněvadž nebylo investičního kapitálu. Jest tu jistě pronikavý rozdíl mezi 100 dělníky, kteří by dle technokratů stačili pro veškerou výrobu cihel pro USA, a mezi skutečně zaměstnanými 35.000 dělníky. Nehledě k tomu, nebylo prokázáno, že by moderní cihelna mohla vyrobiti 400.000 cihel denně, neboť nejlépe zmechanisovaná cihelna nevyrobí více nežli 2000 cihel za den a muže.

Výroba žárovek.

Technokraté tvrdí: Použitím Corningova stroje ve výrobě žárovek docílí se výroby 650.000 žárovek za den, což jest 550krát na muže více, nežli se dalo vyrobiti před zavedením tohoto stroje.

Průmyslníci tvrdí: Inženýři v žárovkárně v Nela Park upozorňují, že tu jde o omyl technokratů a podotýkají, že u nich existuje pouze jeden Corningův stroj na výrobu žárovek, jehož výrobek jest však jedním z 5—6 výrobků, ze kterých sestává žárovka. Úspora tohoto stroje se musí tedy uvažovati vzhledem ke všem součástkám hotové žárovky. Správná číslice by byla 16:1, uvážili se pomocné práce. Světlo jest ovšem druh energie a s pokrokem techniky jest stále lepší a úspornější. Mr. Sloan v Nela Park tvrdí, že úspora obyvatel USA na laciném světle činí 33 milionů dolarů ročně, kdežto újma na mzdách činí pouze 5 milionů dolarů. Tato továrna měla v roce 1914 zaměstnáno 6928 mužů na výrobě žárovek, kdežto v roce 1932, v době krise 4840 mužů, takže ubylo 30% dělnictva. Zde ovšem zapomíná továrna uvést počet vyrobených žárovek, jejich odbyt, výši mezd a dividend v obou uvažovaných letech.

Výroba čepelí pro holicí aparáty.

Technokraté tvrdí: Nejjednodušším příkladem ztrát v cenovém systému jest taková všední věc jako holicí čepelka. Příslušné továrny by mohly vyrobiti snadno čepelku z listové oceli s ostřím z karbidu wolframu a tato čepelka by byla dražší jen o 20%. Měla by však tu nevýhodu, že by vydržela po celý život; továrny by brzo zásobily lidstvo těmito čepelkami, takže by musily zavřít, ježto za několik let by byl trh nasycen. Proto je továrny nevyrábějí, nýbrž věnují se fabrikaci čepelí, jež musejí býti stále obnovovány. To jest však plýtvání národním jménem.

Co soudí průmyslníci-nožíři? Již delší dobu se zabývá továrna Firth Sterling Steel Co. výrobou karbidu, který doporučuje Mr. Comstock pro ostří čepelí. Ačkoliv materiál tento se stále zdokonaluje, jest pořád ještě tak křehký, že se nedá použiti na výrobu trvanlivého ostří. Konsumenti nezajímají se tolik o trvanlivost čepelky jako hlavně o ostrost a dobrou jakost řezu. A jest to přece „stará“ břitva, jež se vyrábí v takové kvalitě, že vydrží po celý život, nekrájejí-li se s ní brambory. Jestliže technokraté a Mr. Comstock jsou s to vyrobiti trvanlivé karbidové ostří, jsou nožíři ihned ochotni vyráběti čepelky z tohoto materiálu.

Textilní průmysl.

Technokraté tvrdí: Bude-li zavedena do textilního průmyslu nová kopřivovitá rostlina ramie (čínská tráva), bude krutě postižen průmysl hedvábí, bavlny, vlny a dřevoviny. Ramie má velký výnos a to 750 kg na akr (40.5 aru), kdežto bavlna má výnos 75 kg, a ramie se sklízí v USA 2—3krát ročně. Další výhodou její jest, že se nemusí nákladně trhati, nýbrž dá se řezati a vázati. Použijeme-li jí na výrobu oděvů, vydrží sedmkrát déle nežli vlna a několiksetkrát více nežli bavlna. Ve vlhkém stavu jest silnější nežli je-li suchá. Papír z ní vyrobený jest levnější nežli z dřevoviny a nelze ho rukou roztrhnouti. Ramie má lesk jako hedvábí a len a může býti předena buďto s hedvábím, vlnou nebo bavlnou, při čemž se dá krásně barvití. Ramie se dá rafinovati a může býti sprádána na úplně automatických strojích. Vlákno její jest mnohem lepší nežli vlákno vlny a papír vyrobený z ramie vyniká svojí kvalitou daleko nad papír z dřevoviny. Zpracování jest jednoduché a vyžaduje minimální počet dělníků. Dosavadní politikou textilníků byl této rostlině zamezen vstup do průmyslu, avšak stane se tak nyní co nejdříve. Dosud kupujeme šaty a prádlo, jež se brzo obnosí a roztrhají a vyrábíme papír ze dřeva, ničíce tak svoje lesy, jichž jest tak velmi zapotřebí pro zdraví lidstva. Ježto konsum dřeva převyšuje jeho produkci as o 20%, mohl by tento postup míti katastrofální důsledek pro lesy v blízké budoucnosti.

Odpověď průmyslníků: Již před 80 lety byla ramie uvedena na trh v USA. Od té doby nijak její upotřebení v průmyslu se nerozšířilo, až teď kdosi shání potřebný kapitál pro financování této myšlenky a proto dělá ramii náladu. Jest pravdou, že má ramie velkou tažnou pevnost, avšak má také velmi malou odolnost vůči opotřebení, takže nemůže soutěžit s vlnou ani bavlnou nebo lnem. Ačkoliv byla v USA pěstována, přece nevydržela soutěž s těmito vlákninami. Tvrzení technokratů, že ramie jest pevnější mokrá nežli suchá, dokazuje jejich neznalost věci, neboť všechna vlákna rostlinná jsou pevnější v mokrém stavu.

literatura a umění

Václav Nebeský:

Československé umění ve světové tvorbě

Autor tohoto článku, působivší u nás dlouho jako teoretický průbojník výtvarné moderny, žije již řadu let v Paříži. Nyní vydává tam knižně obsáhlou sbírku reprodukcí českých děl výtvarných. Požádali jsme ho, aby se pro „Přítomnost“ vyjádřil o zásadách, jež ho při tom vedly.

V Paříži, v říjnu 1933.

I. Jaké, dle vašeho názoru, je místo českého umění ve světové výtvarné tvorbě?

Příbuznost českého umění s francouzským.

Měl-li bych shrnouti dojem, jež zanechalo ve mně naše moderní umění za mé poslední návštěvy Čech, do jedné věty, řekl bych o něm, že lze je považovati za mladšího sourozence dnešního umění francouzského. Chci tím říci, že obě umění vykazují jistý nápadný společný rys,

který se zdá býti hlouběji založen v samotných základních dispozicích obou národů, než aby bylo možno vysvětlovati jeho přítomnost v Čechách nějakou doslovnou závislostí našeho umění na francouzském, jak si sami někdy předhazujeme a jakou nám i Němci občas vytýkají. Soudím naopak, že z existence tohoto společného rysu stává se teprve pochopitelnou sama ona tak zvaná západní orientace, jež skutečně spoluurčuje vývoj našeho umění dvacátého století. Československé umění spíše se spojilo s francouzským na cestě za přibližně stejnými cíly, než aby bylo od něho přejalo jeho vlastní ideály.

Řeknu hned, na co narážím. Lze-li o Němci říci, že je napřed představitelem určitého hnutí a pak teprve, stáčí-li ještě dech a síly, panem X. nebo Y., převládá u nás, stejně jako ve Francii, umělecká individualita nad jakýmkoliv objektivním programem. Několik výjimek, jež však snadno lze vysvětliti jako čistě osobní případy, jenom potvrzují pravidlo. V celku lze, myslím, o dnešním československém umění říci, stejně jako o francouzském, že je založeno individualisticky. Souvisí to zajisté s jistým vrozeným realistickým smyslem a z něho vyplývající zdrženlivostí k obecným ideám, význačnými pro českou povahu, jimiž odšujeme se od ostatních Slovanů, jimiž však současně přibližujeme se Francouzům.

Poslední příčiny tohoto nřibuzného charakterového ladění tkví pravděpodobně v téže základní — agrární — struktuře obou národů, ve spodních vrstvách národního vědomí, jež se formovaly ve styku se skutečností, nad kterou není konkrétnější a s níž také nelze jednati jinak než zcela věcně: v hluboce zakořeněných vzpomínkách na tvrdý zápas s půdou, jichž československý měšťák jest ještě pln a jež francouzský z vrozeného konservatismu nepřestává oživovat.

Chrání-li tento realistický kriticismus naši uměleckou tvorbu před umělou kolektivisací výtvarné práce, chrání nás krom toho ještě před jiným nebezpečím, jemuž nejen německé, ale zčásti ani belgické a italské umění, jež jediná intensivněji zasáhla do současného výtvarného dění, nenakázela. Je to nebezpečí smíšení různorodých hodnot. Je-li v Německu umělecký směr pravidlem jen pouhou složkou širšího, tak zvané kulturního programu, odpovídajícího hromadným, skutečným nebo domnělým potřebám rasy, čili, jak se tam říká, výrazem světového názoru, zasahují-li i v dnešní Itálii a Belgii mimoumělecké zřetele do díla: v Čechách v celku malíř i sochař dovedou stát na vlastních nohách. Soběstačnost uměleckého výrazu — nezaměňujeme ji s formalismem — je druhý rys, jež sdílíme s uměleckým citěním Francie a který oběma uměním vyhrazuje ve světovém výtvarném dění místo i úkol podobný.

Otázka t. zv. národního umění

byla u nás vyřešena způsobem, jak byla by řešena i ve Francii, kdyby tu byla kdy přišla na denní pořádek. Uměním k sobě, sebou samými k národu. Národ není tak — jsa neustále spolutvořen a dotvářen životem svých nejlepších dětí — nějakou pevnou a neměnitelnou veličinou. Je živoucím organismem. Je mou osobní zkušeností ze styku s místem, na němž žiji, ze styku s lidmi, jež potkávám, ze styku s krajem, v němž jsem zdomácněl, je řečí, jíž mluvím, je vzduchem, jež dýchám, je myšlenkou, jíž zachycuji, je vzpomínkou z dětství, je náladou, jíž sdílím Není tedy nějakým stroze zeměpisným ani politickým pojmem, není nějakou abstraktní kolektivní jednotkou. Je naopak něčím docela konkrétním, běžnou denní zkušeností, doplňovanou spoustou vzpomínek stejně konkrétních, naroubanovanou na dědictví zkušeností minulých pokolení, jež přelý se v mé puzy, city a vášně . . . ale tak a s tím vším není než jednak jakousi mou vnitřní zcela domácí atmosférou, jednak materiálem, který nutne teprve zpracovati, zkrátka dožít sám na sobě, novým, zcela osobitým zážitkem. Otázka češství je otázkou tohoto zážitku. Každý

není schopen jej uskutečnit. Je třeba zvláštního nadání i nemalé odvahy, chceme-li své zkušenosti dožít do konce a do dna.

V tomto smyslu je dnes československé umění podobně jako francouzské svou základní povahou a politické v národnostním i sociálním slova smyslu, stejně jako je neliterární. V tomto smyslu také možno po druhé říci, že ve svých základech je v celku naše dnešní umění realistické, počítajíc samo na sebe a snažící se vyslovit obsah zážitku jediné svými vlastními prostředky, bez jakékoliv falšující ideologické výpomoci. Zůstává tím ostatně zcela v živé tradici nejlepšího českého umění minulosti, v němž rovněž onen základní spodní realistický tón dá se velmi přesně vycítit. Setkáváme se s ním již u Třeboňského mistra a na Výtoňském oltáři. Zahlédáme jej znovu u Škréty, aby v jiné podobě znovu se nám projevil jak u Purkyně, Navrátila a Slavíčka, tak i u Mánesa, Aleše a Myslbeka.

Tato nezávislost vyzrálého českého moderního umění jest o to pozoruhodnější a záslušnější, že prosazuje se přes mocné protivné tendence, jež jinak zcela ovládají český kulturní a sociální život. Zvážíme-li nesmírný vliv Německa, který v nejrůznějších podobách a obměnách nepřestává se u nás uplatňovat, nemůže se jeviti přehnaným, vidíme-li v krásných a plných výsledcích, jichž se československé umění domohlo, jednu stránku oné hrdinné historie, již bylo založeno, a již se dnes dovršuje naše národní osvobození, naplňujíc se vlastním duchovým obsahem.

České umění nenosí uniformu.

Jedna otázka ovšem se tu vtírá. Není tento individualistický rys československého umění na úkor jeho obecného národního rázu? I tu lze odpovědět: nic méně a nic více, než tyto vlastnosti, jsou na úkor obecnějším rysům umění francouzského. Vezmeme-li výraz národa v jeho formě nejčistší, tak jak se jeví dnes již toliko v posledních dozvucích umění lidového, je československé umění stejně málo národní jako francouzské. Je stejně málo české, jako je Daumier Francouzem a Munch Norem. Nivelisující vliv velkoměsta a jeho protějšek: vzrůst subjektivního vědomí u tvůrčích osobností, vykonaly své dílo tu i tam. Výtvarná tvorba se přenesla na bedra odborníků a profesionálů. Vezmeme-li na druhé straně za příklad onu umělou a domnělou národní typičnost, jak vyznačuje umění Německa, můžeme považovati za štěstí pro naše umění, jako bylo štěstím pro Francii, že se neznacionalisovalo. Cesta k zřídům plemenné energie, životnosti, ryzosti, svébytnosti, moudrosti, poesie, tam, kde nevyschly, zůstala otevřena. Je české ve stejném smyslu — neříkám, ve stejné míře — jako je ono francouzské. Znamená to, že v něm národní potence jest jen zhuštěna jedincem, obměněna do nových forem, ve kterých mluví sice jinou řečí, než bylo jí snad možno vysloviti se v dobách jednotného duchového ladění a společného slohového výrazu, ale stejně výraznou pro každého, kdo s očima k vidění má i ducha k chápání.

Není-li obdařeno dostatečným množstvím společných obecných rysů, jež by jeho znaky mohly svěditi na jakéhosi společného jmenovatele národní podstaty, je naopak vybaveno velkým množstvím individuálního bohatství, v němž ani ctnosti, ani slabosti rasy nejsou ztraceny.

Nenosí uniformy ani národní, ani nijaké čistě výtvarnické: expressionistické, kubistické, konstruktivistické, naivistické atd.

II. Dle jakého hlediska, t. j. dle jaké ideje modernosti určil jste svůj výběr?

Pojem „moderní“ není pojmem výlučně estetickým. Přesněji: jest jedním z těch pojmů, jež estetika může osvětliti pouze pomocí jiné vědy, v daném případě sociologie.

Co je moderní?

Obtíž začíná okolností, že současnost neprojevuje se všude stejným způsobem. Stejným způsobem projevuje se jen tam, kde jsou pro ni stejné předpoklady. Přes změny způsobů a mravů, poznatků a technik, mentalita lidí, národů i celých pevnin může se datovati z nejrůznějších století. A nejmladší a nejčipernější umění nebo alespoň to zdánlivě nejpokrokovější, jež postoupilo nejdále do popředí úzkého odborného zájmu, nemusí naprosto vyhovovat všem živým a tvůrčím silám, jimiž přítomnost disponuje.

Na štěstí doba neprojevuje se a nemůže býti zastoupena a vykládána jedinou tendencí a nemůže být vyjádřena jediným hnutím. Stačí vzíti kterékoli plně umělecké dílo a shledáme, že s tím iž veličinami, byť i v jiných podobách, ve stejném počtu, sejdeme se i v jakémkoliv jiném plném uměleckém díle, po případě zcela opačného slohového rádu, pouze v jiném seřazení a v jiném odstupu. Není klasického díla, jež by někde nebylo podbarveno realisticky nebo romanticky, jako není romantického obrazu, jež by nepoužíval určitých naturalistických účínů.

Chťiti shrnouti celou dobu, nota bene tak složitou jako naše, do jediného uměleckého zjevu, jako na př. Cézannea a po něm na př. Picassa, je umělou abstraktní konstrukcí, přehlížející slepě mnohost fakt. Cézanne představuje poslední vývojovou fázi jedné tendence, Renoir poslední vývojovou fázi jiné tendence, van Gogh opět jiné, stejně Lautrec, Seurat, Gauguin, i celník Rousseau. Všechny tendence jsou dle okolností stejně časové, stejně moderní, za předpokladu, že se realizují případ od případu jinak než byly již jednou předtím uskutečněny, t. j. úměrně vnitřní pravdě, vyplývající z intenzivního soužití umělce s prostředím a jeho prostřednictvím i s moderní dobou.

Těžko si představiti malíře nebo sochaře s trochou jen citlivosti k věcem života a zjevům přítomnosti, jež mohl by uniknouti své době. Ať se točí napravo nebo nalevo, číhá naň za každým rohem.

Býti poznamenán dobou neznamená ovšem ještě býti moderní, alespoň v umění ne. Svou dobou je poznamenána dobrá jako špatná malba, dobré jako špatné sochařství, „moderní“ i „nemoderní“. Býti moderní znamená současně býti nějak potřebný, býti aktuální. Nestačí tudíž zobraziti jen situaci, nutno i vycítiti potřebu, již vyvolává, a vládnouti prostředky, jak ji ukojiti. Umění stává se tím nejenom zrcadlem doby, nýbrž i jejím regulativem. Nejde jen s sebou, jde i nad, čímž liší se velmi rozhodně od každé módy.

Modernost v Čechách.

V jaké podobě projevilo se znamení doby v Čechách a jak se tu na ně odpovědělo?

Stejně jako ve Francii, jako na problém uzpůsobený našimi poměry, příslušným odstíněním.

sport a hry

Několik kapitol o sportu

Trochu sportovní historie, psychologie a morálky.

Nikdo nemůže plně porozumět současnému sportovnímu a tělovýchovnému hnutí a je docenit, dokud se neseznámil s historií. Již ve dvacátém třetím zpěvu Homerovy „Iliady“ se mluví o sportovních hrách, konaných na počest Patroklova. Jejich program byl velmi bohatý, závod spřežení, zápas v boxu, závod v běhu, zápas, šerm, hod diskem a střelení lukem. V tehdejší době byl sport ovšem provozován amatérsky. Odys-

seus vybojoval v boxu nerozhodný boj s Ajaxem, kterého předstihl pak v rychlostním běhu, když vyzval před tím na pomoc bohyni Minervu. Syn Telemachův po své porážce také prohlásil: „Minerva svázala moje nohy, aby mne mohl předstihnouti Ulyxes, o nějž dbá vždy pečlivě jako matka.“

Později v páté knize „Aeneidy“ popisuje Vergilius průběh sportovních her, uspořádaných Trojany na počest šťastného doplutí na Sicílii. Byl při nich uspořádán na příklad velký veslařský závod, neméně vzrušující než dnešní Oxford-Cambridge, a rohovnický boj Daréa s Entelem, proti němuž byl moderní boj o světový championát těžké váhy, na př. mezi Schmelingem a Sharkeyem, pouhým laškováním. Mezi Homera a Vergilia spadá zlatý věk sportu. Jedině sport dokázal v Řecku to, co se nepodařilo ani politice, ani vládě, ani kněžím — sjednotit jednotlivé země Řecka a shromáždit je vždy po čtyřech letech v Olympii při tamních hrách, založených roku 776 před Kristem. Olympijské hry starověku přetrvaly více jak jedenáct století. Byly zrušeny císařem Theodosiem, roku 392 po Kristu. Zaslouží si bližšího přehlednutí: je v nich vepsána historie moderního sportu. Vyvolaly sportovní rivalitu mezi jednotlivými městy i zeměmi. Žádné město se nechťelo dát v Olympii předstihnout reprezentantem města sousedního. Tato rivalita vedla k vychovávaní specialistů-závodníků v jednotlivých disciplínách a později k vytvoření profesionálů. — Původně byly olympijské hry přístupné jen Řekům. Později k nim byli připuštěni i cizinci. První z cizinců, dobovších vítězství vavřín olympijský, byl Říman. Teprve na předposlední Olympiádě (r. 385 po Kr.) byl vítězem v boxu barbar-Arménec. Sport, politika, stejné příčiny, stejné zájmy, stejné poměry jako dnes.

Řím neznal sport v dnešní ani v antické formě. Dával přednost krvavým hrám a zápasům profesionálních gladiátorů v cirku a amfiteatru. Věk byzantský dovršil dekadenci. Křesťanství, nepřítel těla, zabilo úplně antický sport. Vzkřísil jej teprve středověk. Rytířství a turnaje probudily opět sportovního ducha, a intenzivnějšího a snad vznešenějšího, než jaký znal řecký starověk; tak alespoň se v tehdejší době domnívali. Papež, koncily, králové, básníci zvedli však protest proti povzbuzování výchovy a kultu těla; ovšem jen u lidu obecného. Ale přes jejich odpor organizovali měšťané vlastní turnaje, kde se potýkali a mrzčili po způsobu svých vznešených vzorů šlechticů a rytířů. Renaissance odzvonila turnajům a zavedla na jejich místo hru — „paume“, podobnou dnešnímu tenisu a „soule“, předchůdce moderní kopané. Jindřich II. hrál „soule“ s Ronsardem, Rabelais sestavil pro Pantagruela rozsáhlý tělocvorný plán; roku 1598 vyčítal Angličan Dallington Francouzům, že „pobláznili Anglii, která je nyní napodobí ve vášnivě oblíbené pro ostré hry a cviky těla, provozující je bez ohledu na čas i počasí“. Je sotva možno najít něco nového mezi nebem a zemí; i na poli sportů.

Za Ludvíka XIII. byl v oblíbenosti poněkud příliš nebezpečný sport — souboje kordem. Fronda mu učinila konec. Vysoká francouzská kultura 17. století nezná více sport, jehož provozování nepatřilo podle současného názoru k dobrému tónu. Ještě v roce 1657 se hrála „paume“ v Paříži na 114 místech; v roce 1789 sotva na deseti. Zbytek sportovního ducha se přenesl přes Kanál do Anglie, kde byl ojedinele udržován na živu.

Dlouho, až do tohoto století, se domníval celý svět, že sport je speciální složkou anglického charakteru, kterou není možno vypěstovat u jiných národů. Angličané udělali ze sportovní hru především hru slušnou. Neměli ve sportovním zápolení rivalů v zahraničí a proto se u nich nikdy sportovní zápolení neproměnilo v bitvu. Dbali především a se vši přísností na dodržování zásady „fair play“. Poněvadž se brzy stal sport v Anglii velmi oblíbeným, začínalo se na jeho manife-

stace vybírat vstupné. Záhy se od sebe oddělily dvě kategorie výkonných sportovců: amatéři, provozující sport pro svoje osvězení a pobavení, a profesionálové, kteří za to, že běhali, boxovali, hráli kopanou, brali peněžitou odměnu.

Amerika vstupuje na scénu.

Roku 1895 vyslaly po prvé do Anglie americké university své sportovní reprezentanty, kteří porazili veličiny universit anglických. Amerika začala přebírat Anglii dosavadní primát. Angličan, který neznal pojem národní rivality, hrál jen pro svoji zábavu a pro „fair play“. Američané se však bídli, bojovali proto, aby byli prvními. Američané vnesli do sportu ohromující směs vědecko-technického pokroku a intelektuálního barbarství. Pozměnili a zdokonalili od základů všechny dosavadní cvičební metody, vynalézajíce nové, dosud neznámé styly skoků i běhů. Tělesná výchova a světový primát ve sportu, jako projevu tělesné vyspělosti a zdatnosti rasy, staly se Američanům zákonem sice nepsaným, ale neporušitelně dodržovaným. Již v roce 1909 mohla si na příklad universita harvardská dovolit vydat ročně průměrně přes 7000 Kč za každého ze svých několika set atletů. Američtí miliardáři nesli úhradu tohoto přepychu. A výsledek se brzy dostavil. Američané začali překonávat všechny dosavadní rekordy, dosahovat mezi, které se ještě nedávno zdály být mimo lidské možnosti.

Bohužel, že toto úsilí po primátu vedlo ke kultu výjimečných jedinců, zanedbávajících tělesnou kulturu celku. Množili se, respektive byli „vyráběni“ výjimeční velikáni, lidské abnormality, nemající na světě soupeřů rovnocenných sil a možností. Americký sportovní imperialismus se ujal vlády na úkor obecné národní fyzické výchovy.

Kontinentální Evropa

přišla ke sportu až koncem minulého století. Na horách se začala pěstovat jízda na lyžích, v rovinných zemích jízda na kole. Francouz Pierre de Coubertin přišel na myšlenku obnovy antických olympijských her. Zatím co Američané udělali ze sportu prostředek svého národního imperialismu, chtěl baron de Coubertin vytvořit ze sportu zdroj mezinárodního idealismu. K tomuto záměru došel ze svého názoru, že se lidé mezi sebou nenávidí jenom proto, že se neznají. Chtěl proto olympijskými hrami umožnit jejich seznámení při ušlechtilém zápolení a povzbudit je tak k navázání světového bratrství. Jeho úsilím došlo ke konání prvních moderních her olympijských a to roku 1896 v Athénách. Bohužel, že idea Coubertinova se nesplnila. Již po prvních olympijských hrách psal v „Gazette de France“ Charles Maurres, že závodní sport nemůže vésti ke kosmopolitismu ani k světovému bratrství; že se naopak stane polem, na němž se bude moci plně vybijet a demonstrovat anglosaský imperialismus a zuřivé národní rivality. Tato předpověď se splnila do posledního téměř písmene. Máme o tom množství výmluvných dokladů.

Sport u různých národů.

Sport se stal tedy velmi důležitým činitelem v životě dnešních lidí i národů. Hřiště jsou dnes jedním z nejdůležitějších míst, na nichž se posuzuje a oceňuje podle dosažených výkonů fyzická vyspělost a sportovní výše národa. Každý národ si upravuje sport podle své povahy, svých poměrů i svých možností. Národ zdravý a silný jej využije ve prospěch upevnění svého zdraví a své síly. Národ velkých plánů a požadavků učiní z něho nástroj své výbojnosti a propagace, stejně jako národ úpadkový přemění jej na jednoho z dekadentních činitelů. Je totiž velmi mylný názor, že úpadek nějakého národa se dá zastavit tím, že se bude národ nutit do provozování sportů.

V nepořádné společnosti se přirozeně bude vyvíjet sport nepořádně; možná, že přidá ještě nepořádku na velikosti svojí závažností a činností. Určitá část lidí získá anebo ztratí rozmachem sportu podle toho, bude-li provozován dobře nebo špatně. Sport je provozován správně anebo chybně podle toho, jak je veden. A je veden dobře anebo špatně podle toho, jsou-li jeho vůdcové vedeni dobře anebo špatně filosofii. Sportovní filosofie je tak dobrá anebo špatná podle hodnoty ideí. A správná a zdravá sportovní filosofie nebyla ještě vytvořena. Její dosavadní základy a ideje jsou velmi pomíchané. Vždyť si sotva dali někteří odpovědnější činitelé práci s definováním rozdílu mezi hrou, fyzickou výchovou a sportem. H a je přirozené cvičení a zábava zároveň. Tělesná výchova je metoda, jíž ukládáme svému tělu, abychom je opravili a zdokonalili; sport je zápas, boj v nejrůznější formě: boj se sebou samotným, boj proti jiným jedincům. Dítě, které si hraje, člověk, který jde, neprovozují ani tělesnou výchovu ani sport. Mladé dívky, které si z dlouhé chvíle anebo protože to patří k dobrému tónu, hledí vracet raketami přes síť míče nepěstují rovněž tělovýchovu ani neprovozují sport. Ideálem by byl a zůstane vždycky „zlatý střed“ — racionelní tělovýchova. Ale člověk není tvor dokonalý. Tím méně pak rozumný. Kdyby jím byl, věnoval by každodenně jistý čas kultuře svého těla, aby byl zdatný, silný, zdravý, svěží. Ale to by se mu zdálo určitým druhem povinností. A proto zahrnuje tělesnou výchovu a dává přednost vzrušení sportovního boje.

Lékařské a učitelské stanovisko.

Lékaři dlouho váhali, než se rozhodli pro sport a jeho doporučování. Starší jejich generace byla ze začátku vysloveně proti němu; již jen z toho důvodu, že byl novotou. Mladší byli již pro něj. Lékaři nejposlednější školy jsou opět proti sportu v jeho dnešní vyštvané formě, jeho výstřelkům, přehmatům doporučují spíše tělocvik, tělovýchovu. Mají pravdu s hlediska hájení zdraví. Ovšem člověk si těžko zvyká na to, aby provozoval nějakou činnost s rozumem a přece z ní měl radost a vzrušení zároveň. Také učitelé a vychovatelé mládeže byli s počátkem bezvýhradně proti sportu a jeho provozování. Tím není řečeno, že namnoze nejsou proti němu i dnes; hlavně u nás. Zamítli jej a priori, aniž si dali práci s jeho studiem, s rozbohem jeho možností a významu pro mládež jeho zdravotní stav i duševní svěžest. V jiných státech, kde tak učinili, zavedli jej do škol povinně, jako součást výchovy jako povinný předmět učební osnovy. Celá řada našich učitelů se spojuje tvrzením, že sport a jeho provozování ubíjí intelekt, ubíjí zájem o věci duchu nezbytné a prospěšné, že člověk zhrubne a že ku sportu může mítí náklonnost jen člověk duševně méně hodnotný. S tímto názorem není třeba diskutovat; je mylný i když se vyskytne hodně případů, které mohou jeho zastánci uvést za příklad. V chaosu dnešní doby vznikají hojně různorodé komplikace, které však nelze brát jako příklady anebo potvrzení jednoduchého fakta.

Krise světa — krise sportu.

Sport není nezbytně jen dobrodružím, respektive toto dobrodruží je občas zvráceno. Lidská povaha dovede totiž ojedinělým způsobem vyhledati zlo i v nejlepších věcech. Je nesporným faktem, že bylo ve sportu vše jednoduché a spořádané do té doby, dokud v něm držela nadvládu Anglie. Ale v blízkém lese vyrostl lev. Rychle se přešlo od jednoduchého ke složitějšímu a to vlivem poměrů v dnešním světě, o němž se sotva dá říci, že by v něm vládl klid, pořádek a rozum. Sport je dnes zmítán všemi vášněmi nacionálními, všemi výstřelky sociálními. Amerika udělala ze sportu kult výjimečné, téměř barbarské síly mládeže. Itálie opět prostředek, podporující do-

sažení vytčeného státního a mocenského programu. V celém světě prodělává dnes sport velkou krizi, vyvolanou nesmírností jeho rozmachu a nedostatkem jeho programovosti, disciplinovanosti, účelnosti. V Americe dokonce mnohý sport dopěl k zcela opačnému cíli, než mu byl původně vytčen. Vezmeme na příklad boxing, sport dříve výhradně anglický, stavší se v poslední době doménou Američanů. Anglický boxing byl ulechtilým šermem pěstiti; americký boxing je namnoze gladiátorskou arénou. Především je však obchodem, namnoze velmi výnosným, ale většinou velmi nečistým, neregulérním, nemorálním, bezohledným, v němž sportovní stránka je často úplně vedlejší, někdy dokonce překážející.

Jakým směrem by se měl tedy bráti dnešní sport? Je mnoho teorií, návrhů, nápadů. Fašismus si na příklad našel vlastní řešení. Italský sport váhal mezi několika cestami. Vláda mu však vytkla jednu. V několika týdnech byly všechny dosavadní obtíže překonány, odstraněny. Je ovšem otázkou, zda tato reforma, diktovaná státní autoritou, bude mít dlouhé trvání. Ale konečně, co má dlouhé trvání v měnivém koloběhu dnešního života? Dnešní sport by potřeboval především ozdravení a usměrnění v otázce profesionalismu, či lépe lživého amaterismu, který je největší nemoralností, hlavním z vědů na nezdravém těle dnešního sportu. Ideálem by bylo, aby každý provozoval sport pro svoji zábavu, pro své zdokonalení fyzické, pro svůj životní prospěch, aniž se stal jeho otrokem. Ale to je jen ideál a do jeho uskutečnění je daleko. Je nutno odstraňovat proto největší nešvary současnosti.

Problém amaterismu a profesionalismu na Olympijských hrách.

Problém amaterismu ve sportu existuje vlastně tak dlouho, jako sport sám a zůstane akutním do té doby, až sportovní zákonodárci přijdou k rozumu, uvědomí si svoji odpovědnost a přestanou lživě zdůrazňovat, že jen amatérské provozování sportu je morální, zatím co profesionální sport je činnost, která by měla být dána do klatby. A přece je ve skutečnosti problém sportovního amaterismu jakousi maloměstáckou a prospěchářskou tvrdohlavostí. Je přece nesmyslem, aby pro pouhý nápad, uspořádat jednou za čtyři roky olympijskou manifestaci vynikajících „amatérů“ ve sportu a samozřejmě i ve sportovním obchodě, bylo tak neústupně lpěno na tradici, která již dávno je lživá stejně jako olympijská přísaha amaterismu většiny vynikajících atletů, startujících dnes na olympijských hrách. Není proto divu, že lidé morální a důstojní žálají zrušení olympijské přísahy, stejně jako odstranění problému amaterismu ve sportu. Tak se na příklad francouzské olympijské komitě usneslo před zasedáním letošního olympijského kongresu ve Vídni na tom, aby olympijská přísaha byla zrušena, poněvadž je přežitkem. Paul Rousseau přednesl návrh, aby v budoucnu byly olympijské hry přístupny všem sportovcům bez rozdílu, jsou-li amatéry anebo profesionály. To by bylo jediné správné řešení, přiblížení moderních olympijských k antickému vzoru. Rousseau dále navrhl, aby vůbec byla stržena dnešní zeď mezi amaterismem a profesionalismem, neboť je již silně proděravělá množstvím tajných průchodů a nedovolených spojek, takže se jednou musí zřítit sama.

A přece se na olympijském kongresu vídeňském nenašlo tolik rozhodnosti. Každý delegát uznával, že definice amaterismu není dodržována, nýbrž soustavně obcházena a porušována. Žádný však nenavrhl její odstranění, přestože je pokádal za nejsprávnější čin. Každý se raději spokojil bezradnou otázkou „Co dělat? Jak to rozřešit?“ Nikdo neměl dosti odvahy státi se osvoboditelem sportu z otroctví podvodů; snad proto, že jeden riskoval svoje předsednické místo, jiný sekretářské a jiný snad delegátské. Nedostatek přímosti a odvahy

jsou dnes charakteristickým znakem většiny sportovních úředí. Pštroší politika je přirozeně snazší, a také daleko výnořejší. Jenomže přeměnění sportu na obchod je věc málo zdravá zvláště pak, když je tento obchod většinou pokrovní.

Zatím se ale vídeňský kongres usnesl na nové náplasti na bolest amaterismu. Stanovil, aby korespondenci a vyjednávání o startu a zájezdech sportovců do zahraničí vedl výhradně zemský svaz nikoliv jednotlivé kluby; aby se všechny úhrady cestovního a diet atletů poukazovaly příslušným zemským svazům, nikoliv přímo atletům samotným: sportovci-amatérů patří jedině úhrada jízdného, stravy a bytu. Za žádných okolností nesmí si dát z titulu cestovních výloh zaplatit nějaký „zaokrouhlený“ obnos, jehož výše by překročila cenu jízdného vlakem druhou třídou (případně spacím vozem při větší vzdálenosti) a lodí první třídou; k úhradě stravného a noclehu nesmí přijmouti za den více, než libru šterlinků, respektive obnos v jiné valutě, dosahující této výše. V případě jízdy třetí třídou a levnějšího pobytu, smí vzít jen obnos odpovídající přesně výši jeho výdajů. Trvání pobytu na zahraničních podnikách nesmí překročit v celku 21 dnů. Výjimku činí účast na olympijských hrách, mezinárodních mistrovstvích a závodech, na nichž jsou závodníci zastupováni oficiálně svými svazy. Všechny olympijské výbory jednotlivých států mají znovu všem sportovcům zdůraznit význam olympijské přísahy. Amatérům se zakazuje startovat proti profesionálům, vyjma v mimořádných případech, k nimž dá zvláštní povolení zemský svaz.

K o n t a X.

Ve kterém sportovním odvětví se daří amatérům nejlépe? Myslím, že ve všech dobře, rozumějí-li dobře svému řemeslu, totiž sportu a obchodování s ním. Nejprve začal kvést pseudo-amaterismus jak známo, v kopané, což bylo konečně pochopitelné. V poválečné době doznela kopaná v celé střední Evropě a zvláště u nás, velkého rozšíření. Návštěvy na významných utkáních stále stoupaly a s nimi přirozeně příjmy klubovních pokladen, respektive klubovních funkcionářů. To nebylo utajeno hráčům, kteří byli vlastně původci těchto příjmů. Přšli tedy velmi rychle na nápad dělit se s funkcionáři o tyto příjmy. Někde to šlo po dobrém, jinde bylo třeba dělat drahoty anebo dokonce bojkot. Tato doba přerodu zrodila dva druhy sportovních zjevů, správněji odrůd: „primadony“ a „lanaře“. Primadonami byli a bohužel jsou hráči, kteří v některém sportu, v našem případě v kopané, něco umí nebo se tak domnívají a dovedou s tím dělat drahoty tak dlouho, dokud nedostanou od svého anebo od jiného klubu to, co si umínili mít. Lanaři jsou pak pravidelně funkcionáři klubu, kteří přetahují tyto primadony z cizích klubů do svých, aby tak zvětšili výkonnost svého mužstva a hlavně pak příjem pokladen. Že při tom nešetří ani sliby ani peníze, je dostatečně známo z našich afér. Ty ovšem již spadají do doby profesionalismu. Ale ani za éry amaterismu jich nebylo méně; nedostaly se však tolik na veřejnost. Jako amatéři nesměli proto dříve hráči přijímat za své výkony žádné odměny; rozuměj — nesměli je brát veřejně. A tak vznikla různá „konta X“ ve vedlejších bilančních položkách klubových financí. Hráčům dávány premie za hru, za vítězství, za zájezdy. Opatřována jim různá místa, v nichž nemuseli nic dělat, vyjma braní platu. Tak totiž funkcionáři klubu zmenšovali výdaje svých klubů (zvyšující současně své příjmy) a úhradu hráčových nároků přenášeli, pokud to šlo na pokladnu různých podniků anebo úřadů, v nichž byli buď řediteli, prokuristy, ministerskými rady a podobně. Některým náročným zařídili případně obchod, domácnost, opatřili nějakou tu parcelku a podobně. Přirozeně, že tyto obnosy byly velmi značné; ale i příjmy klubů byly tehdy úměrně velké a

tak se nikdo nad nimi nepozastavoval. Jen když klub byl na předním místě v tabulce a vedoucím v počtu platících návštěvníků svých utkání. Ale to je již éra více méně minulá. V kopané byl zaveden profesionalismus. Nemysleme, že se tak stalo z nějakého morálního impulsu. Naprosto ne. Vždyť snad nenajdeme u nás žádné sportovní odvětví, v němž by bylo tolik intrik a nemorálností, jako právě v kopané. Ale poměry byly již tak křivé a neudržitelné, jak u nás, tak i v jiných státech, že nezbylo než přikročit k řešení.

A m a t é r s t v í v t e n n i s u.

Všimněme si ale jiných sportů, povětšinou provozovaných „po amatérsku“ — alespoň podle litery. Vezměme na příklad tennis. V něm je dnes idea amaterismu sesměšňována a zlehčována nejvíce. Jednotliví amatéři vydělávají v tenise, respektive živí se tenisem více anebo méně přepychově, podle toho, jak mnoho umí hrát anebo jak mnoho si dovedou hrát s trpělivostí pokladníků svých klubů anebo jménem asociace. Jak krásný život má takový tenisový „amatér“, který celý rok nic nedělá než hraje tennis a užívá příjemně občanského života, v němž se tenisový sport pohybuje. V létě hraje na turnajích v lázeňských místech, na podzim v Itálii a na Adrii, v zimě na krytých courttech, časně z jara na Riviéře, později v Paříži, Londýně. Zvědaví lidé se často ptají, jaké zaměstnání, lépe povolání má takový tenisový internacionál. Dostávají pravidelně vyhýbavou odpověď, a tak jim nezbývá než se spokojit s konstatováním, že jsou prostě tenisovými amatéry. Ve skutečnosti je většina z nich přímými anebo nepřímými zaměstnanci jednotlivých firem s tenisovým nářadím, míči, raketami a podobně. Ovšem, že „ti lepší“, kteří dostávají dost od svých ústředí, spokojují se od továren jen různými premiemi, raketami a podobně. Někteří si přilepšují ještě na příklad činností žurnalistickou. Žije se jim krátce dobře. Amatérský tennis živí namnoze nejen je, ale i jejich manželky, které s nimi pravidelně jezdí po všech turnajích; neboť z amatérských příjmů zbudě vždycky ještě dost pro pobyt manželky v lázních, na Riviéře anebo v Paříži. Práce přece nikoho nehanobí a má být vždy přiměřeně honorována. Tedy i práce na courtě, provozovaná pod firmou sportovního amaterismu. Je tomu přirozeně ve všech státech; pardon — jenom ne u nás. Takový Menzel je na příklad vyslovený amatér a je tedy jistě nepravdivé tvrzení některých závistivců, že stojí naši Asociaci ročně, bratru počítáno, amatérských 150 000 Kč . . .

Řekli jsme již, že závodní tennis, alespoň na mezinárodní úrovni se pohybuje mezi lepšími společnostmi. Tenisový champion, ať již velkého anebo menšího formátu, bývá předmětem zájmu. Není divu, že často tento zájem je projeven i hmotně a že si takový hráč vyslouží na příklad automobil. Amaterismus v tenise je věc opravdu výnosná a příjemná.

P o m ě r y v a t l e t i c e.

V atletice jsou příjmy amatérů již nižší a to i u těch největších championů. Jednak proto, že atletika není ve většině zemí právě sportem s vysokým kursem a proto také ne s pravidelnými desetitisíčovými návštěvami, rovněž ne sportem, těšícím se přízni bohatých návštěvníků, jako na příklad tenis. Proto vydělávají amatérské hvězdy atletických drah většinou jen na jízdném, na stravném a ubytování a občas i na úhradě ušlého zisku.

A tak je tomu i u jiných sportů. Kluby, svazy, ústředí vědí velmi dobře o všech těchto „kšeftech“ v oboru sportovního podnikání. Nezakročují však proti nim, hrajíce si raději na nevidomé a ohánějice se na venek stále hlásáním vysoké hodnoty amaterismu ve sportu. Uvnitř však nejen trpí, ale přímo vědomě podporují tento druh lhářství a to proto, že jim nese

finanční zisk. Zakročují jen v případech, kde byli konkurenci přeplaceni a tím připraveni o možnost zisku (viz případ světového rekordmana Ladoumequa). Profesionální boxer, přiznávající se otevřeně k tomu, že se svým oblíbeným sportem živí, je v očích některých lidí méněcenná osoba, zatím co atlet-amatér, který za svůj start sám nic nebere (vše vezme jeho trenér) je sportovec hodný cti. Ovšem jen tehdy, klaní-li se u vrbiček. Jinak je ihned dán na index a znemožněn. Pro morálnost a čistotu sportu by měl být zaveden obecně profesionalismus. Odpovídalo by to nejlépe situaci.

Sportovní publikum.

Slovo sportovec patří nesporně k výrazům, o nichž si snad dovedeme udělat nejlepší představu, ale pro něj nemáme rozhodně vhodnou definici; ty, které se vyskytly, jsou velmi nepřiléhavé, nepřesné. S vytvořením definice pojmu sportovec si jistě ještě nikdo nedal práci. Je sportovcem osoba sport provozující, jeho provozování podporující, o něj se blíže zajímající anebo jej jen zdáli obdivující. Těžko rozhodnout. Každý z těchto jmenovaných, přímých anebo nepřímých zájemců o sport si dělá na titul sportovce nárok. Je sportovcem sportovní činitel — tedy činný sportovec, nebo je jím sportovní činovník — některý z pánů výborů, anebo je jím nepřímý vydržovatel sportovní činnosti, či lépe činnosti sportovních klubů — jeho veličenstvo, pan divák? A poněvadž není přesné definice je atlet, plavec, cyklista, hokejista, fotbalista, boxer, vzpěrač a pod. sportovcem aktivním — s hlediště čistě sportovního, ostatní pak sportovci pasivními (ačkoliv mnozí z nich vyvinou daleko větší aktivitu než činní sportovci, ale na jiném poli; na příklad páni asociální výboři a jiní sportovci ve velkém). Pasivní sportovec bývá pravidelně větším sportovním nadšencem než sportovec výkonný. Pro něj jsou sportovní podniky, závody, utkání a jejich průběhy a výsledky činiteli jako pro sběratele vzácných knih bibliofilie, pro starožitníka historické předměty, pro filatelistu unikáty známek. Sportovec-divák je také do jisté míry sběratelem. Shání se po význačných utkáních, ať již fotbalových, hokejových, tenisových, rohovnických a jiných, hledá v nich vzrušení a okamžiky, dramatické momenty, rekordní výkony championů a v neposlední míře i fotografie sportovních hvězd, případně i jejich podpisy. Sportovec-divák je tedy jakýmsi nevlastním bratrem výkonného sportovce, s nímž má stejný předmět zájmu. Rozhodně však s ním nemá stejnou podobu. Je jakousi karikaturou skutečného sportovce.

Známý francouzský spisovatel Tristan Bernard napsal kdysi knihu „Autoři, herci, diváci“. Rozpítral v ní svým perem celou atmosféru kolem divadla. Škoda, že se také nezabýval sportem. Byl by musel jistě napsat ještě jednu knihu podobného stylu i o jeho atmosféře. Divadlo má daleko chudší charakterovou stupnici diváků než sport, o tom není nejmenší pochyby. Velký počet sportovních odvětví a rozdílnost jejich charakteru má přirozeně i velký počet rozdílných druhů, typů, charakterů diváků.

Jsou býčí zápasy sportem? Jistě do jisté míry pro matadora, který velmi riskuje život, pro banderilistu, který jej riskuje o něco méně a pro pikadora, který z něho může mít nečekanou podívanou do vnitřku svých útrob. Rozhodně však jím nejsou pro diváky. Ti, kteří se chodí dívat na býčí zápasy, nepatří rozhodně do kategorie sportovních diváků. Jak vzrušenou, divokou, krutou a podlou masu tvoří diváci býčích zápasů. Pohled na krev je přivádí úplně z míry. Řev rozvášněných diváků při býčích zápasech je nesporně nejhlasitější, nejdravější a také nejodpornější ze všech, jaké je možno slyšet.

Diváci při šestidenních závodech anebo při závodech motocyklů na plochých drahách nadělají rovněž hodně křiku;

snad proto, že si připadají za ohromnými sítěmi jako za mřížemi. Podobně je tomu při kopané a to tím větší měrou, čím více jsou opatrovány prostory hledišť sítěmi a mřížemi, aby „svatě nadšení“ diváků se nemohlo přenést na „nepohodlného“ soudce anebo na mužstvo soupeřovo.

Všimněte si opravdového sportovce, opravdového championa mezi diváky. Pokřikují, posmívají se, nadávají? Naopak, zůstávají klidní a uznalí i při neúspěchu, poněvadž si dovedou plně uvědomit obtížnost a námahu výkonu, před nimi se odehrávajícího. I když nejsou spokojeni, mlčí a neplývají svými názory a radami. To dělá pravá sportovní výchova. Naproti tomu takový fanoušek, rozvalující se v loži v traslavé otylosti své tělesné schránky, dovede nadati třebaš Čambalovi při chybném kopnutí, přestože sám, kdyby měl do míče kopnout, by jej minul a ještě by při tom zakopl a zlomil si nohu. Nikdy neměl příležitost dostat zabahněným těžkým kopacím míčem do obličeje, aby si dovedl udělat představu, že hráč, ježmu se tak stalo, nesimuluje, když se skácí k zemi. Rozvášněný divák, řvoucí u ringu „doraz ho!“, „sundej ho!“, „zab ho!“ nedostal bohužel nikdy šestiučnicovou rukavicí do nosu anebo do žaludku. Bylo by velmi na prospěch sportovní morálce a estetiky sportovních podniků, kdyby i „fanouškové“ musili okusit stinnou stránku svého zamilovaného sportu na své kůži. Ten, jenž říká o skokanovi na lyžích, že má strach, měl by být nucen jednou skočit s můstku, aby si pořádně natloukl, trochu se přidával spolykaným sněhem . . . To by mu zneložnilo štvát při sportu alespoň na měsíc — který by musel proležet v nemocnici . . .

— Eddie. —

dopisy

Děje se státním zaměstnancům křivda?

Vážená redakce!

Četl jsem se souhlasem dopis pana dr. H., v němž odpovídá na nepochopitelné názory pana účetního Čecha a pana P. D., kteří sami dávají do rukou zbraň proti státním zaměstnancům. Dokazují tak jenom to, co chci zdůraznit. Že totiž největšími nepřáteli našimi nejsou politické strany ani vláda, neboť s námi jednají jen tak, jak zasloužíme, ba lépe. Řeknu upřímně, že se stále divím, jak ještě slušně a velkomyslně jedná vláda s lidmi, kteří se nedovedou zorganizovat, kteří si závidí navzájem každé sousto a kteří jsou rozeštváni tak jako snad žádný druhý stav u nás. I když cítíme z jednání rozhodujících činitelů s hanbou celé to nesmírné pohrdání, jímž nás stíhají, přece jen, pravím, je to jednání pro nás až příliš ušlechtilé. Normálnímu člověku se zdá prostě neuvěřitelné, že se tyto lidé nedovedou dohodnout mezi sebou. S každým se jedná zcela přirozeně jen tak, jak zaslouží, a je již v povaze lidské, že se jde vždy cestou nejmenšího odporu. Vždyť přece mezi námi není takový rozdíl (kromě snad několika set nejvyšších úředníků), aby se nemohli dohodnouti vysokoškoláci (s královskými platy kolem Kč 2000.—) se středoškoláky a s kategoriemi nižšími (železničáři, poštovními zřízenci atd.). Jen si všimněme, ujme-li se nás skutkem jen jedna strana tak, jak se dovede ujmout na př. finančního kapitálu! Dohoda by ovšem musela být založena na zcela konkrétním, podrobně vypracovaném základě, nikoliv na kulatých slovech, a žádná kategorie by se nesměla dát koupit za nějaké výhody. To by se však žádaly od stát. zaměstnanců věci nemožné, neboť dnes je ochotna jakákoliv skupina pracovat okamžitě proti dosa- vadním spojencům za nepatrné výhody. (Viz vystoupení soudců z vysokoškolského svazu, ale, tvrdím, stejně by se byli zachovali i ostatní.)

Vždyť, prosím, uvažte, že tato jednotná, mohutná nepolitická odborová organizace by reprezentovala s hlasy členů rodin 20—30 mandátů, neboť počítám, že by k ní byly přibrány i národnostní menšiny, přes vlastenecký pokřik, který by se spustil. To bychom pak ihned viděli, jak by „zájem státní“ vyžadoval ohledů na stát. zaměstnance.

Musíme si konečně uvědomit, že na naše politické strany, jak dnes jsou, neplatí žádné poukazy na skutečné zájmy státní, na spravedlnost, že na ně platí pouze a pouze strach o mandátové državy a o výhody s tím spojené. Jak je v očích těchto stran směšná taková ubohá Exekutiva (o dekoracích stát. zaměstnanců při politických stranách ani raději nemluví), která namáhavě se smolí s úhradovými návrhy, studuje pracně rozpočet atd., zatím co platové srážky jsou již dávno dohodnuty! Nemám při tom na mysli založení politické strany, ale nesmělo by se váhati ani před posledním krokem, totiž před samostatným vystoupením při volbách. Toho jediného se strany bojí! Všimněme si, jak povýšeně ignorují na př. všechny nejlepší myšlenky Exekutivy, ale jak se okamžitě ozvou, jako když se pichne do vosího hnízda, při dlouhé změnce o samostatném postupu. Zde je jádro věci a jediná záchrana pro státní zaměstnance. Pokud k tomu nedojdeme, budeme stále jen pro posměch.

Závěrem podotýkám, že ovšem k řečené organizaci státních zaměstnanců nikdy nedojde. Strany mohou klidně spát. S lidmi sobeckými do krajnosti, neprozíravými, apatickými a naprosto neschopnými nějaké oběti nelze provésti nic. Nejprve jsem dokonce naivně očekával, že vždy ta poslední rána konečně přece stát. zaměstnance vzpruží, ale tuto naději jsem již ztratil. Vždyť jeden je „vlastenec“, druhý je „socialista“, a nemohou „vpadat do zad“ svým stranám, které prostě nejsou ani s to takovýto idealismus pochopit a právem se nám vysmívají. Proto nezbyvá, než na platové věci — pokud to lze — raději nemyslet, omezit svoje výdaje na nové minimum.

Ještě jenom uvádím, aby mi naše polit. strany nemohly na hlavu hoditi výtku fašismu — jak činí vždy, když je někdo po pravdě kritizuje — že jsem přesvědčený demokrat, zásadní odpůrce jakéhokoliv „stavovského, korporativního“ atd., zkrátka diktátorského státu, že jsem pevně přesvědčen o nutnosti politických stran v demokratickém státě a že jsem doposud vždy volil socialisticky. Ovšem na obranu má každý právo. Je jisto, že naši republiku miluji při nejmenším tak, jako ti, kteří mají plná ústa státotvornosti, ale při tom svou činností otřásají vírou ve spravedlnost vlasti právě u vrstev nejvíce obětavých.

Profesor K.

Vážený pane redaktore!

Dovolte mi laskavě, abych se ujal paní A. M. J-ové, na kterou se v 46. čísle „Přítomnosti“ pánové Čech a P. D. tak obořili pro dopis, kterým se opovážila protestovati proti dalšímu snižování platů státním zaměstnancům.

Upíratí pisatelce právo napsati pro „Přítomnost“ za celou řadu ostatních čtenářek tohoto nezávislého listu článek, kterým upozornila na následky neustálého zhoršování existenčních podmínek rodin státních zaměstnanců, je mírně řečeno — nedemokratické. Oba pánové si asi neuvědomili, že údělem většiny našich žen je právě hospodaření v rodině, jehož výsledkem má být dosažení rovnováhy mezi naším platem a nutnými výdaji. Tato rovnováha je u většiny rodin státních zaměstnanců v dnešní neutěšené době velmi ožehavým problémem, který od našich žen vyžaduje neustálého přemýšlení, uvažování, počítání a odřikání, nemá-li být rodinný rozpočet překročen. Nevidím se proto, že ženám, které trpí tím, že nemohou rodině často poskytnouti z okleštěných platů i těch nejnnutnějších potřeb, dochází trpělivost, propadají nervositě a protestují. Nezapirejme si, že velká část rodin státních zaměstnanců dnes

živoří, i když se k tomu veřejně mnohé z nich nepřiznávají, aby snad neztratily na občanské účtě v očích rodin lépe situovaných, což se velmi často stává, i když se říká „chudoba cti netratí“.

Boj za vyšší životní úroveň je právem všech vrstev občanstva a nesmí být ani upírán manželkám státních zaměstnanců. Teorie pana Čecha, že snižování platů státních zaměstnanců přispěje k ozdravení dnešní hospodářské mizerie a naplnění obecních pokladen, nesvědčí právě o tom, že se tímto problémem dosud příliš zabýval. Vždyť jeho teorie byla již tolikrát mnohem povolavější činiteli vyvrácena, neboť vede k soustavnému ochuzování širokých vrstev, které pak jako konsumenty ztrácí již tak dosti nedostatečnou distribucí ochrnutý průmysl a obchod. Vždyť každé další finanční poškození státních zaměstnanců bude mít v zápětí zhoršení bídy i těch sociálně nejhůře postavených občanů, kterým pak bude odepřeno i to málo, kterého se jim dostávalo od rodin státních zaměstnanců cestou dobročinnosti. Víím, že je povinností všech občanů v nynější zlé době přinášeti oběti. Tato povinnost se však v poslední době poněkud systematicky přenáší jen na bedra státních zaměstnanců. A pak jde o způsob, jakým se se státními zaměstnanci jedná. Na jedné straně je ujišťují do poslední chvíle, že se na další srážky s platů nepomyšlí, ačkoliv je o nich již definitivně rozhodnuto. Tato neupřímná hra zaměstnance rozčiluje a bolí nejvíce, neboť jejich rodiny žijí stále v obavách, kdy a kolik se jim s platů opět srazí, co si budou nuceni v důsledku srážky odepřiti, jak bude nutno změnit rodinný rozpočet a p. Dá-li pak této nervositě některá z našich žen průchod ostřeji stylisovaným dopisem v „Přítomnosti“, nesmí jí to být zazlíváno takovým způsobem, jakým to učinili pánové Čech a P. D.

Tolik pokládám si za povinnost napsati na ochranu paní A. M. J-ové. Redakci „Přítomnosti“ pak děkuji, že její článek laskavě otiskla a v doslovu k článkům pana Čecha a P. D. zdůraznila sama neutěšené postavení státních zaměstnanců.

S projevem úcty J. D., úředník st. drah.

Vážená redakce!

Dávno již mne nepobouřil nějaký veřejný projev tak, jako dopisy p. Čecha a P. D. ze 46. čísla. S počátku jsem zazlívával redakci, že je uveřejnila a dokonce pochválila, ale konečně je to dokument o mentalitě určité části veř. zaměstnanců a snad i mentalitě typicky slovanské.

P. Č. glosuje cynicky některé věty z dopisu pí A. M. J-ové, který při tom špatně cituje a nechce zřejmě rozuměti celkovému smyslu dopisu, v němž žena st. zaměstnanec velmi výstižně, ale při tom delikátně a zdrželivě vyslovila to, co cítí tisíce lidí, nacházejících se ve stejné situaci, a čemu — bohužel jen mezi čtyřma očima neb v užším kroužku — dávají průchod projevy mnohem pádnějšími. P. Č. píše, že při čtení těchto vět měl pocit studu. Já jsem se opravdu rděl studem a hanbou při čtení jeho dopisu. P. Č. má, zdá se, na život nároky velmi skromné. Proto by asi těžko dovedl pochopiti, že jsou mezi státními zaměstnanci lidé, kteří jsou s to značně se uskrovniti, pokud jde o vydržování jejich tělesné schránky, kteří však nesmírně těžce nesou, nedostává-li se jim prostředků na to, co by asi p. Č. považoval za hříšný přepych. Může mi věřiti, že jsou lidé, pro které na př. vzdáti se určitých snů je mnohem větším odřikáním a spojeno s mnohem větší hořkostí než pro druhé následek krise, jevíci se v tom, že musí jísti k večeři místo uherského salámu obyčejné vuřty. Naprosto již bych si netroufal apelovati na našeho moralistu, aby nahlédl, že za povzdechem pí A. M. J. o krásných věcech a pěkných šatech může se skrývat dokonce kousek tklivé lidské tragiky. To tak, chtít se snad ještě parádit, kupovat knihy,

chodit do divadel a koncertů, mít slušně zařízený byt, podívat se někde do světa, chtít, aby děti byly dobře živeny, aby se dále vzdělávaly, učily na piano neb jiným zbytečností, to vše chtít dnes, kdy... kdy příroda a země téměř překypuje hojností všech svých plodů, kdy z útrobu země lze dobývat jakékoli množství nejkvalitnějších surovin, kdy rozvoj techniky dosáhl nebývalé výše, kdy dokonalé komunikační prostředky překlenují vzdálenosti, kdy jsou zde tisíce továren, vybavených nejmodernějšími stroji, které dovedou v nejkratším čase vychrliti spousty zboží a výrobků všeho druhu... v této době žádat, aby člověk, konající poctivě a svědomitě svoji práci, mohl být živ jako tvor k obrazu božimu stvořený, toť strašná neskromnost a neurvalé třídní sobectví — že ano, pane Č.! Kdyby stát. zaměstnanci byli tak dokonalí, aby přijali evangelium pana Č., vznikly by asi v lidské společnosti dvě vrstvy: ti, kdo mají málo, rozdělili by se s těmi, kdo mají ještě méně anebo nic, a tím by se vytvořila široká vrstva ubožáků na úrovni čínských kulíů, kteří by sloužili a mlčeli, a děkovali osudu, že jim vůbec ještě dopřál dýchat a chodit po této zemi; vedle nich by tu byla malá skupina lidí, obdařených štědrě mocí a všemi statky světa, která by z té bezprávní masy vymačkávala, co by se ještě vymačkat dalo, anebo pokud by jí nepřešla trpělivost (kteréžto nebezpečí u stát. zaměstnanců ovšem není). To by asi p. Č. nebyla „výjimečná kategorie“, nýbrž kategorie „z boží milosti“. — Tak by vypadl recept, jak léčit krizi, pana Čecha, městského úředníka a altruisty.

Jsou nepřáteli a škůdci lidstva ti, kdo jej přivedli do dnešní situace, ale jeho škůdci jsou i ti, kdo dnes hlásají morálku otroku a tolstojovské heslo o neodpírání zlému.

Ale vnucuje se ještě jedna závažná otázka: není-li komplex méněcennosti, kterým trpí mnoho st. zaměstnanců, jedním z činitelů, proč se stali „cestou nejmenšího odporu“?

St. zaměstnanec.

O Plickův slovenský film

Vážený pane redaktore,

dovolu mi říci několik slov k dopisu z 48. č. „Přítomnosti“, nadepsanému „Na obranu obecnostva proti kritikům“ a podepsanému šifrou A. B. Vážení čtenáři, myslíte, že je to náhodou, když se o neobvyklém filmu shodně vyjádří takřka celá kritika, shodně a příznivě, přes to, že nikomu ani nenapadlo „omlouvát slabiny filmu“, jak se A. B. zdá. Asi A. B. považoval za zbytečný detail, ke své kritice si přečísti kritiky odborníků; neboť jinak by se byl přesvědčil, že skoro každý upozornil na slabiny filmu a upozornil i na vymezenost látky a pojetí Plickovy práce. Už jedna nadprůměrná inteligence vytýkala (v „Tvorbě“) Karlu Plickovi, že nepojal do filmu sociologické problémy, obraz bída a nedostatků slovenského života, které prý také pod „slovenský film“ patří. To všechno, stejně jako podobné výtky neúplnosti u A. B., spadá pod rubriku nedostatečná informovanost. Přece nebude rozumný člověk tak naivní, aby vytýkal Plickovi věci, jichž tentokrát nechtěl zobraziti! Přece nebude někdo samozvaně větší znalec Slovenska a jeho nedostatků (stejně jako krás) než Karel Plicka, který by mohl o svých cestách a studiích v těchto krajích vypravovat celé romány, kterého všechny děti po vesnicích volají jménem, který se slo-

venským lidem žil dlouhé týdny, měsíce — po řadu let! Tedy dvakrát měř, jednou řež. Když napíše někdo společenský román na př. o pražském úřednictvu, nebude mu A. B. vytýkat k umělecké úplnosti, že opomenul popsat zahrádkovou kolonii na předměstí. A obdobně je to i s Plickovým filmem: Obrazová báseň, jež nechce říci a zachováti nic než souvislost země a lidí v rytmu, tradici, zpěvu — zpěvu zábavy jako zpěvu práce — vědomě neřeší problémy. Nikdo rozumný nebude přehlížet dekorativnost a básnivost Plickovy práce: Nevidíme se, že každý návštěvník Slovenska „sotva spatřil všechny ty hry a zábavy, jimiž je film prošíkovaný“, podle A. B. Není to tak snadné. Mnohé z nich jsou právě už jen Plickou zachovány; a také lid stále a před každým netancuje. Aby nebylo omylu: pro každého, kdo se dovede dívat, nebylo řeči o „špikování“, ježto film byl viditelně stavěn na hrách a zábavách s jedné strany, právě tak jako na ukázkách prací se strany druhé.

Uvědomujeme si, že ke vnímání uměleckého díla je potřeba také určitého procenta onoho daru „jiskry“ (A. B.), který má tvůrce sám. A. B. jiskru od sebe vědomě odvrhuje.

Ale škoda. výkladů: bylo jich napsáno už dosti kladných. Jde jenom o to, upozornit na škodlivost negativního kazatelství, jehož komorní příklad uveřejnil A. B. v „Přítomnosti“. Češi jsou už beztak dosti skeptičtí a neochotní k nezaujatému, novému dívání na nové věci: jen je v tom ještě více utvrdit a ještě více omezit jejich vnímavost a ochotu k výbojům. Nikdo se „zbytečně nestrachuje o pražské obecnostvo“, ale pražská vážná odborná kritika se dosud nevzdala naděje, že její práce umělecky výchovná, práce často těžká a společensky nepřijemná, bude pokračovati v kladných výsledcích. A že ono dobré pražské obecnostvo bude mít časem dosti smyslu pro pochopení upřímného, třebaže nezvyklého umění i v kinu. Pomalu, ale jistě. Jen se neukvapit se záporným míněním: potřebujeme naopak všechen klad, všechnu zvědavost po nových a čerstvých věcech, které nám příroda poskytla.

Dr. Libuše Vokrová-Ambrosová.

Mléko nebude zdraženo

Vážený pane redaktore,

ve článku „Městský konsument má financovat agrární stranu“, ze dne 22. t. m., píšete, že mléko se má ve městech zdražiti a to ještě ve prospěch mlékáren, nikoli ve prospěch zemědělců. K tomu uvádíme, že na zdražování mléka ani v souvislosti s nařízením o cenách ani v žádné souvislosti jiné nikdo nemyslí. Máte za to, že strana zastupující zemědělců se stará o to, aby mlékárny vydělávaly. Ujišťujeme Vás, že tento názor je mylný — sami jsme při žádné dosud příležitosti nepostřehli, že by se tato strana starala o naše výdělky. — Píšete dále, že „kdyby bylo přijato vládní nařízení o povinné pasteurisaci mléka a s ním i nařízení o jeho zvýšených cenách, vydělaly by agrární mlékárny jenom v Praze ročně jedenadvacet milionů Kč“. Poněvadž, jak jsme již nahoře uvedli, nemají býti ceny zvýšeny ani v souvislosti s nařízením o cenách, ani v žádné souvislosti jiné, padá tím také mínění, že by mlékárny — ať agrární ať jiné — na zákonné úpravě mléčného hospodářství jakkoliv vydělaly.

Přijměte, vážený pane redaktore, ujištění naší upřímné úcty, v níž podepisujeme

Sdružení pražských mlékáren.

Vkusné, dobré dopisní papíry

KAREL KELLNER, PRAHA

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 61, U MUSEA
DLOUHÁ TR. 17, U STAROMĚST. NÁM.